

Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçmenin Sübjektif Şartı Olarak Gönüllülük^(*)

Voluntariness as the Subjective Condition of Voluntary Abandonment in Criminal Law

Ozan SELEK^(**)

Öz:

Türk Ceza Kanunu'nun 36'ncı maddesinde düzenlenen gönüllü vazgeçme kurumundan failin yararlanabilmesinin sübjektif koşulu, vazgeçmenin gönüllü olmasıdır. Vazgeçmenin hangi durumlarda gönüllü olduğunun tespiti konusunda öğretide farklı görüşlere, uygulamada ise çelişkili kararlara sıklıkla rastlanmaktadır. Çalışmada Türk ve Alman mahkeme kararları üzerinden bu çelişkiyi göstermek amaçlanmıştır. Ayrıca bu kararlara konu olan olaylarda gönüllülük mevzusunun nasıl ele alınması gerektiğiyle ilgili bir çözüm ortaya koymak hedeflenmiştir. Çalışmada Alman öğretisinde, vazgeçmenin gönüllü olup olmadığının tespitinde ileri sürülen psikolojik ve normatif teorilerden söz edilmiş, akabinde Türk öğretisinin konuya yaklaşımı ele alınmıştır. Gerçekten de bu meselenin ele alınmasında psikolojik ve normatif teorilerden hangisine başvurulması gerektiği bazı olaylarda irdelenmesi gereken bir problemdir. Bilhassa failin, icra hareketlerini sonuna kadar götürme imkânına sahip olmasına rağmen, icrayı yarıda bıraktığı, ancak bu vazgeçme davranışı ile hukuk düzeniyle çatışma hâlinde olmayı sürdürdüğü durumlar burada önem taşır. Keza failin, yakalanma ve cezalandırılma korkusu ile icrayı yarıda bıraktığı hâllerde nasıl bir değerlendirme yapılması gerektiğini netleştirmek icap eder. Yine herhangi bir harici zorlayıcı engel olmadığı hâlde failin içsel baskılar sebebiyle suç yolundan döndüğü durumlar irdelenmelidir. Failin suçu daha sonra tamamlamak için vazgeçtiği durumlarda meselenin nasıl ele alınması gerektiğine de değinilmelidir. Ayrıca Yargıtay'ın cinsel suçlarda, vazgeçmenin gönüllü olup olmadığı meselesiyle ilgili bazı kararlarında psikolojik teorileri, doğru yorumlayıp yorumlamadığının değerlendirilmesi gerekir. Çalışmada gönüllülük ile ilgili bu özel durumların incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Teşebbüs, Gönüllü Vazgeçme, Gönüllülük, Hür İrade, İçsel Baskı.

^(*) Araştırma Makalesi / *Research Article*
Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 01.01.2025
Yayınlanmasının Kabul Edildiği Tarih: 22.02.2025
DOI: <https://doi.org/10.58733/imhfd.1611624>

Bu makaleye atf için: SELEK, Ozan, "Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçmenin Sübjektif Şartı Olarak Gönüllülük", **İMHD**, C. 10, S. 1, 2025, s. 189-235

^(**) *Aş. Gör. Dr.*, Pamukkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, Denizli - Türkiye
E-posta: ozans@pau.edu.tr
Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-4049-9339>

Abstract:

The subjective condition that a perpetrator could benefit from voluntary abandonment as regulated in the 36th article of Turkish Criminal Law is that abandonment be voluntary. While determining under which conditions abandonment is voluntary, various views in the doctrine and contradictory decisions in practice are frequently encountered. It is aimed in this study to illustrate this contradiction based on Turkish and German court decisions. Additionally, it is aspired to provide a solution on how the issue of voluntariness should be handled in the facts subjected to these decisions. The current study includes the psychological and normative theories proposed in German doctrine to determine whether any abandonment is voluntary. Following that, the approach adapted by Turkish doctrine to address the issue has been investigated. Indeed, what psychological and normative theories should be applied while dealing with this issue appears as a problem to be scrutinized through specific cases. Particularly, the cases in which a perpetrator, despite having the opportunity to carry out executive acts to the end, has abandoned their execution, but maintained to conflict with the legal system become significant. Likewise, it is necessary to clarify how to evaluate the cases where a perpetrator has abandoned an executive act with the fear of being caught or punished. Additionally, the cases where a perpetrator abandons committing a crime due to internal pressures without any external hindrance forcing them, should be examined. It should also be addressed how to approach the issue when a perpetrator abandons a crime as to carry it out to the end later. Furthermore, if the Court of Cassation has accurately interpreted the psychological theories in their decisions on whether abandonment is voluntary in some sexual crimes should be evaluated. In short, it is aimed in the present study to investigate these special cases regarding voluntariness.

Keywords:

Attempt to Crime, Voluntary Abandonment, Voluntariness, Free Will, Internal Pressure.

GİRİŞ

Türk ceza hukukunda, failin suç yolundan gönüllü olarak dönmesine oldukça önemli sonuçlar bağlanmıştır. Gerçekten de TCK'nın 36'ncı maddesinde failin, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçmesi ya da kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını ya da neticenin gerçekleşmesini önlemesi hâlinde teşebbüsten dolayı cezalandırılmayacağı, ancak tamam olan kısım başka bir suç oluşturuyorsa, bundan dolayı sorumlu tutulacağı ifade edilmiştir. Ancak, kişinin iç dünyasını yakından ilgilendiren soyut ve sübjektif bir kavram olan gönüllülükten ne anlaşılması gerektiği her somut olayda kolay bir şekilde belirlenememektedir. Çalışmada esasen, gönüllülükle ilgili özellik arz eden durumları incelemek suretiyle bu belirsizliğin giderilmesine katkı sağlanmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde gönüllü vazgeçme kurumunun hukuki dayanağı, hukuki niteliği, kurumun varlık amacını açıklayan teoriler ve teşebbüs ile gönüllü vazgeçme düzenlemeleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. İkinci bölümde gönüllü vazgeçmenin şartları değerlendirilmiştir. Kurumun tatbiki için sübjektif şart niteliğinde olan vazgeçmenin gönüllülüğü meselesi, çalışmanın konusunu teşkil eder. Çalışmada gönüllülük haricindeki şartlardan kısaca bahsedilmiştir.

Bunlar, kasten işlenen bir suçun icra hareketlerinin başlaması, bu hareketlerin yarıda bırakılması ya da suçun tamamlanmasının veya neticenin gerçekleşmesinin önlenmesi için çaba gösterilmesi şeklinde açıklanabilir¹. Akabinde gönüllülük kavramından genel olarak ne anlaşılması gerektiği ve bu kavramın iradilikle ilişkinden söz edilmiştir. Daha sonra vazgeçmenin gönüllü olup olmadığının tespiti Alman öğretisinde ortaya konulan psikolojik ve normatif teoriler² inceleme konusu yapılmış ve Türk öğretisinin bu teorilere yaklaşımına değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde vazgeçmenin gönüllülüğü meselesinde bazı özel durumlar ele alınmıştır. Bunlar, a.) vazgeçme saiklerinden yakalanma veya cezalandırılma korkusunun üzerinde bıraktığı tesir sebebiyle failin suç yolundan döndüğü durumlar; b.) suç yolunda ilerlemesini önleyen herhangi bir harici zorlayıcı sebep olmadığı hâlde içsel psikolojik baskıdan dolayı failin vazgeçtiği durumlar; c.) failin hukukiliğe geri dönüş fikrine³ taban tabana zıt bir yaklaşımla vazgeçtiği hâller ve d.) suçu daha sonra tamamlamak amacıyla icra hareketlerinden vazgeçtiği durumlar şeklinde açıklanabilir. Ayrıca, e.) cinsel suçlarda, vazgeçmenin gönüllü olup olmadığına ilişkin Yargıtay kararlarında psikolojik teorilerin doğru uygulanıp uygulanmadığıyla alakalı tespitlerimize yer verilmiştir.

I. GÖNÜLLÜ VAZGEÇME KURUMUNA GENEL BİR BAKIŞ

A. Hukuki Dayanağı

Gönüllü vazgeçmenin düzenlendiği, TCK'nın 36'ncı maddesinde, “*Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır*” denilmiştir. Yeni sistemde yalnızca icra hareketlerinin bırakılması hâlinde değil, icra hareketlerinin tamamlanması, an-

¹ AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 854 vd.

² Bilgi için bkz. HOFFMANN-HOLLAND, Klaus, § 24 Rücktritt in: **Münchener Kommentar zum StGB**, 5. Baskı, Verlag C.H. Beck, München, 2024, (MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24), kn. 103 vd.; CORNELIUS, Kai, § 24 Rücktritt in: **Beck'scher Online-Kommentar**, 63. Baskı, C.H. Beck, München, 2024, (BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24), kn. 37 vd.; ENGLÄNDER, Armin, § 24 Rücktritt in: **Nomos Kommentar Strafgesetzbuch**, 6. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2023, (NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24), kn. 54 vd.; TOZMAN, Önder, **Suçta Teşebbüs**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 284 vd.

³ Vazgeçmenin “gönüllü” olup olmadığının tespitinde psikolojik teorilere eleştiri olarak ortaya çıkan normatif teorilerin ortak noktası, failin vazgeçme saikinin, hukukiliğe geri dönüş mahiyetinde olmasını aramalarıdır. Bkz. BOZBAYINDIR, Ali Emrah, “Türk ve Mukayeseli Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçmede ‘Gönüllülük’ Şartı”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, Sa. 1, 2018, s. 87-169, s. 106.

cak neticenin gerçekleşmesinden önce de vazgeçme durumunda ilgili hükümler tatbik edilebileceği için 765 sayılı TCK'dan farklı bir düzenleme öngörülmüştür⁴. Eski kanunda ise, sadece icra hareketlerinin tamamlanmasından önceki aşamada vazgeçme (eksik teşebbüsten vazgeçme) durumunda “ihtiyariyle vazgeçme”nin söz konusu olacağı belirtilmişti (765 sayılı TCK m.61/2)⁵. Failin icra hareketlerinin tamamlanmasından sonra neticenin oluşmasını önlemesi (tam teşebbüs hâli) gönüllü vazgeçme değil, faal nedamet olarak görülmüş, ancak bu durum, genel anlamda cezadan kurtaran bir neden olarak düzenlenmemiştir⁶. Hâl böyle olunca fail, tam teşebbüsten sorumlu tutulmuş, ancak ilgili kanunun 59'uncu maddesinde bu husus, takdiri indirim sebebi olarak öngörülmüştü⁷.

5237 sayılı TCK'da eksik-tam teşebbüs ayrımı kaldırıldığı için gönüllü vazgeçmenin tatbik sahası, eski kanunda faal nedamet (etkin pişmanlık) kapsamında görülen alanı da içine alacak şekilde genişletilmiştir⁸. Yeni sistemde etkin pişmanlık⁹, kanunda özel olarak düzenlenen belirli suçlar bakımından, ancak suçun tamamlanmasından sonra söz konusu olabilen cezayı ortadan kaldıran ya da cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep mahiyetindedir¹⁰. Gönüllü vazgeçme ise yukarıda bahsettiğimiz üzere, ancak suçun tamamlanmasından önce söz konusu olabilir.

5237 sayılı TCK, iştirak hâlinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme meselesini ayrıca düzenlemiştir. Kanunun 41/1'inci maddesinde, “*İştirak halinde işlenen suçlarda, sadece gönüllü vazgeçen suç ortağı, gönüllü vazgeçme hükümlerinden yarar-*

⁴ PARLAR, Ali/ÖZTÜRK, Mustafa, **Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık, Gönüllü Vazgeçme ve Şahsi Cezasızlık Sebepleri**, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 527-528.

⁵ Bu konuda bkz. AKYÜREK, Güçlü, “Gönüllü Vazgeçme Düzenlemesi Gerekli Midir?” **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, Sa. 2, 2013, s. 183-202, s. 191; DİMDİK, Hakan, “Suça Teşebbüsten Gönüllü Vazgeçmenin Manevi Unsuru: Gönüllülük”, **İzmir Barosu Dergisi**, Sa. 2, 2013, s. 272-294, s. 274.

765 sayılı TCK'da ihtiyariyle vazgeçme; “*Müteşebbis, cürmün ef'ali icrayesinden ihtiyariyle vazgeçtiği, fakat tamam olan kısım esasen bir suç teşkil ettiği halde ancak o kısma mahsus ceza ile cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmişti (m.61/2).

⁶ Detaylı bilgi için bkz. TOZMAN, **Suç Teşebbüs**, s. 239-240; benzer DİMDİK, s. 274.

⁷ AKDAĞ, Hale, “Gönüllü Vazgeçme”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, Sa. 2, 2013, s. 91-126, s. 92. Ayrıca 765 sayılı TCK'nın 523, 432 gibi maddelerinde faal nedamet durumunda cezada indirim içeren özel düzenlemeler vardı. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. PARLAR/ÖZTÜRK, s. 527-528.

⁸ AKYÜREK, s. 191.

⁹ Gönüllü vazgeçmede icra hareketlerinin tamamlanmasından önce failin pasif bir davranışı, yani icra hareketlerini yarıda bırakması yeterli kabul edilirken, etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen failin samimi davranarak aktif bir davranış sergilemesi gerekir. Bkz. BABA, Yasemin, **Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 105-106.

¹⁰ İÇER, Zafer, “Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçunda Etkin Pişmanlık (TCK m.110)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu'na Armağan, C. 23, Sa. 3, 2017, s. 773-792, s. 774; BAKİ, Ensar, “Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, Sa. 2, 2016, s. 27-55, s. 29.

lanır” denilmiş, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, “Suçun; a) gönüllü vazgeçenin gösterdiği gayreti dışında başka bir sebeple işlenmemiş olması, b) gönüllü vazgeçenin bütün gayretine rağmen işlenmiş olması, hâllerinde de gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır” denilmiştir. Kanun koyucu, mahiyeti itibarıyla daha yüksek tehlikeliliğe sebep olan iştirak hâlinde işlenen suçlarda, icra hareketlerinin salt yarıda bırakılmasını yeterli kabul etmemiş, vazgeçen suç ortağının, suçun tamamlanmasını önlemek için gayret göstermesini aramıştır¹¹. Çalışmamızda gönüllülük hususunu incelemek amaçlandığı için iştirak hâlinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçmeyle alakalı detaylı açıklamalara yer verilmemiştir¹².

Alman Ceza Kanunu (Al.CK), 23’üncü maddede teşebbüse, 24’üncü maddede ise vazgeçme kurumuna yer vermiştir. 24/1’inci maddede, “Her kim, başlamış olan fiilin icra hareketlerine devam etmekten gönüllü olarak vazgeçer veya fiilin tamamlanmasını önlerse, suça teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz. Şayet suç vazgeçenin katkısı olmadan tamamlanmamış idi ise, fiilin tamamlanmasını önlemek için, gönüllü ve ciddi bir şekilde çaba göstermiş olan fail cezalandırılmaz” denilmiştir¹³. Alman kanun koyucu hem icra hareketlerinin bırakılmasını (eksik teşebbüsten vazgeçme) hem de icra hareketleri tamamlandıktan sonra neticenin gerçekleşmesinin önlenmesini (tam teşebbüsten vazgeçme) bu maddede düzenlemiş ve “gönüllülük” unsurunu ortak bir şart olarak aramıştır¹⁴. Bu kapsamda eksik teşebbüsten vazgeçme için failin başladığı fiilin icrasına devam etmemesi yeterli iken, tam teşebbüsten vazgeçme durumunda failin, kendi çabalarıyla neticenin gerçekleşmesini önlemesi veya en azından bunun için gönüllü ve ciddi bir çaba sarf etmesi icap eder¹⁵. Al.CK’nın 24/2’nci maddesi ise iştirak hâlinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçmeye ilişkindir¹⁶.

¹¹ YILMAZ, Enes, “Suçun Özel Bir Görünüş Şekli Olarak Gönüllü Vazgeçme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 65, Sa. 4, 2016, s. 2553-2603, s. 2590-2591.

¹² İştirak hâlinde işlenen suçlarda suç ortağının göstermesi gereken gayretin derecesi hakkında bilgi için bkz. BOZDAĞ, Ahmet, “İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçmeden Yararlanmak İçin Gösterilmesi Gereken Gayret”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, Sa. 2, 2020, s. 79-102, s. 88 vd.; ayrıca bkz. ŞENOL, Cem, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre İştirak Hâlinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme (TCK m.41)”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sa. 10, 2017, s. 507-552, s. 518 vd.

¹³ YENİSEY, Feridun/PLAGEMANN, Gottfried, **Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB)**, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 21.

¹⁴ Bkz. BABA, Yasemin, “Alman Öğreti ve Uygulaması Işığında Vazgeçmede Gönüllülük Unsuru”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sa. 14, 2013, s. 1125-1150, s. 1128.

¹⁵ BGH, 4 StR 289/23 - 18.1.2024, kn. 16, (NWB Datenbank, E.T. 21.12.2024).

¹⁶ Bu konuda bkz. BABA, **Gönüllülük**, s. 1128. 5237 sayılı TCK’nın 41’inci maddesinden farklı olarak, Al.CK’nın 24/2’nci maddesinde, gösterilmesi gereken çabanın “ciddi” olması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Ayrıca Al.CK’da TCK’nın aksine, müstakil fail tarafından işlenen ve iştirak hâlinde işlenen suçlarla ilgili vazgeçme düzenlemesine aynı maddede (m.24) yer verilmiştir. Bu konuda bkz. ŞENOL, s. 508, dn. 6.

B. Gönüllü Vazgeçmenin Varlık Amacını Açıklayan Teoriler ve Kurumun Hukuki Niteliği

Gönüllü vazgeçmenin varlık amacını açıklayan teoriler hem kurumun tatbikinde gönüllülük şartından ne anlaşılması gerektiği¹⁷ hem de kurumun hukuki niteliğiyle alakalı görüşleri derinden etkilediği¹⁸ için çalışmanın bu bölümünde ilgili teorileri ele almak amaçlanmıştır. Ancak çalışmanın kapsamı itibarıyla, hepsini ele almak mümkün olmayacağı için bu teorilerin özetlenmesi ile yetinilmiştir.

Önceleri savunulan ve günümüzde taraftar bulamayan hukuk teorileri, teşebbüsten vazgeçme durumunda, teşebbüsün tipikliğe uygunluğu ve hukuka aykırılığının veya kusurun ortadan kalktığı yaklaşımından hareket ederler. Buna göre, vazgeçme ile teşebbüsle birlikte ortaya çıkan olayın “geriye doğru feshedilmesi” söz konusudur¹⁹. Öğretide *Tozman*’ın haklı bir şekilde belirttiği üzere, fail, suçun icrasına bir şekilde başlamışsa bu icraya devam edip etmemesinden bağımsız şekilde ortada cezalandırılabilir bir davranış söz konusudur ve vazgeçme anına kadar mevzubahis olan teşebbüs durumunun, geriye doğru feshetme yoluyla hukuk dünyasından kaldırılması mümkün değildir²⁰.

Günümüzde kabul gören suç politikası teorilerinden de söz etmek gerekir. *Liszt* tarafından ortaya atılan “altın köprü” teorisine göre, faile suçun icra hareketlerini tamamlamaması için bir sebep ve teşvik sunulması gerekmektedir. Bu teşvikin sonucu olarak failin suç yolundan dönmesi için önüne altın köprüler serilmektedir²¹. Altın köprü teorisi, Alman öğretisinde mağdurun korunmasına ilişkin yaklaşımlarla paralel olarak inceleme konusu yapılmaktadır²². Burada mağdurun korunmasını sağlama umuduyla failin icra hareketlerini bırakması için bir teşvik sağlanması söz konusudur²³.

¹⁷ *Sözüer*, gönüllü vazgeçmenin varlık amacıyla alakalı olarak suç politikası teorilerini benimsemiş, vazgeçmenin gönüllü olduğunun tespitinde ise normatif teorilerden suçlu mantığı teorisini dikkate almıştır. Yazar, normatif değerlendirmenin, suç politikası görüşlerine uygun bir ölçüt ortaya koyduğu kanaatindedir. Bkz. SÖZÜER, Adem, **Suç Teşebbüs**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1994, s. 249.

¹⁸ Söz gelimi, *İçel*, gönüllü vazgeçmeyi suç politikası amaçlarına dayanan “kişisel cezasızlık sebebi” olarak nitelendirmiştir. Bkz. İÇEL, Kayıhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 541.

¹⁹ Görüşler hakkında bilgi için bkz. TOZMAN, **Suç Teşebbüs**, s. 246-247; ayrıca SÖZÜER, s. 235-238.

²⁰ TOZMAN, **Suç Teşebbüs**, s. 257.

²¹ Görüş hakkında bilgi için bkz. HAKERİ, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 28. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 489; WELZEL, Hans, **Das Deutsche Strafrecht**, 11. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin, 1969, s. 196; MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 20; NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 8.

²² MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 20.

²³ GERHOLD, Sönke, “Schwere Körperverletzung bei Rücktritt von einer versuchten Tötung auf Verlangen”, **Juristische Schulung (JuS)**, Sa. 2, 2010, s. 113-116, s. 114; benzer NK-StGB/ ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 8.

Ödül teorisine göre, gönüllü vazgeçme kurumunun *ratio legis* suçun icra hareketlerini bırakarak övgüye değer bir davranışta bulunan failin ödüllendirilmesidir²⁴. Buna göre, teşebbüsten vazgeçen failin, vazgeçmeyen faile göre daha iyi durumda olması, normal şartlarda adalet anlayışının bir gereğidir ve ödül teorisi, bu gerekliliği izah edebilir²⁵. *Puppe*, vazgeçme düzenlemesinin esasını, suç yolundan dönen failin ödüllendirilmesi şeklinde açıklayan görüşlere karşı çıkarak burada esas amacın, mağdurun suçtan kurtulma imkânı uğruna, failin önüne altın köprüler inşa edilmesi ve bunun mümkün olduğunca uzun şekilde sürdürülmesi olduğunu savunmuştur²⁶.

Bir diğer suç politikası teorisi ise cezanın amacıdır. Bu konuda *Roxin*'in açıklamalarına değinmek gerekir. Yazara göre, fail, karar anında hukuka saygılı davrandığını kanıtlamak suretiyle kötü bir örnek oluşturmamıştır, cezanın genel önleme amacı bakımından vazgeçen faile ceza verilmemesi bu şekilde açıklanabilir. Aynı yazar, cezanın özel önleme amacı bakımından hukukiliğe geri dönüş yapan failin cezalandırılmasına gerek kalmadığını belirtmiştir²⁷. Cezanın amacı teorilerinde cezasızlık, kanun koyucu tarafından sağlanan bir imtiyaz değil, cezanın amacı ve sebebinin ortadan kalkmasının bir sonucu olarak açıklanmıştır²⁸.

Çalışmanın ikinci bölümünde görüleceği üzere *Roxin*, cezanın amacı üzerinden yola çıkarak vazgeçmenin gönüllü olup olmadığının tespitinde normatif teorilerden biri olan suçlu mantığını ortaya atmıştır²⁹. Bu da kurumun varlık amacını açıklayan teorilerin, vazgeçmenin gönüllülüğü meselesinin tespitinde nasıl rol oynadığını açık bir şekilde göstermektedir.

Türk öğretisinde gönüllü vazgeçmenin amacını açıklama noktasında suç politikası teorileri dikkate alınmaktadır³⁰. Bu teorilere göre, failin icra hareketle-

²⁴ Teori hakkında bilgi için bkz. MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 29; ayrıca NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 8; BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 7.

²⁵ Teori hakkında bilgi için bkz. MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 29.

²⁶ PUPPE, Ingeborg, "Der halbherzige Rücktritt Zugleich eine Besprechung von BGHSt 31", *Neue Zeitschrift für Strafrecht*, Sa. 11, 1984, s. 488-491, s. 490.

²⁷ ROXIN, Claus, "Über den Rücktritt vom unbeendeten Versuch", in: Festschrift für Ernst Heintz zum 70. Geburtstag, Walter de Gruyter, Berlin, 1972, s. 251-276, s. 270; teori hakkında bilgi için ayrıca bkz. NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 6.

²⁸ Bilgi için bkz. BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 8.

²⁹ ROXIN, s. 256 vd.

³⁰ Bkz. DEMİRBAŞ, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 513; HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 11. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 322; ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/MERAKLI, Serkan/BACAŞIZ, Pınar/BAŞBÜYÜK, İsa, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 492; YEĞRİM, V. Korhan, "Nitelikli Cinsel Saldırı Suçu Bakımından Gönüllü Vazgeçme", *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9, Sa. 17, 2021, s. 167-197, s. 182.

rinden vazgeçmesi, o ana kadar gerçekleştirilen eylemleri suç olmaktan çıkarmasa da³¹ kanun koyucu, suç politikası gereğince, faili cezalandırmamayı tercih etmektedir³². TCK'nın 36'ncı maddesinin gerekçesinde, “*failin suçu tamamlamaktan gönüllü olarak vazgeçmesini teşvik etmek modern suç politikasının temel araçlarından biridir*” denilmek suretiyle bu yöndeki teorilerin benimsendiği açıkça ortaya konulmuştur.

Kanun koyucunun bu yöndeki tercihi, gönüllü vazgeçmenin hukuki niteliğinin tespitinde de etkilidir. Bu minvalde öğretide, bizim de katıldığımız görüşe göre, gönüllü vazgeçme, cezayı kaldıran şahsi sebeplerden biridir³³. Fail, kanuni tanıma uygun, hukuka aykırı ve kusurlu olarak fiilini işlemesine rağmen, ilgili kanun maddeleri gereğince cezalandırılmaz³⁴. Gönüllü vazgeçme failin, kusurluluğuna etki etmediği için ortada kusurluluğu kaldıran bir hâlden söz edilemez³⁵.

Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerlerinin cezalandırılmasını engelleyen kişisel nedenler dikkate alınmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır (TCK m.40/1'in 2'nci cümlesi). Hâl böyle olunca, iştirak hâlinde işlenen suçlarda yalnızca vazgeçen suç ortağının gönüllü vazgeçmeden yararlanabileceğine ilişkin hükmün (TCK m.41/1) varlığı göz önüne alınırsa, kurumun cezayı kaldıran şahsi sebep olarak nitelendirilmesine hak vermek gerekir³⁶.

³¹ Suç politikası teorilerini savunanlar, failin vazgeçmesiyle hukuka aykırılığın veya kusurun kalkmadığını, ancak ceza siyaseti sebebiyle failin cezalandırılmadığını ifade etmektedirler. Bkz. HAKERİ, s. 488-489.

³² DEMİRBAŞ, s. 512.

³³ AKBULUT, s. 854; ARTUK, M. Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 737; KREY, Volker/ESSER, Robert, **Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil**, 7. Baskı, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2022, s. 563, kn. 1263; KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 439; ÖZBEK/DOĞAN/MERAKLI/BACAKSIZ/BAŞBÜYÜK, s. 491; ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 584; DİMDİK, s. 274-275; HERRMANN, Mareike, **Der Rücktritt im Strafrecht: Eine kritische Analyse von § 24 StGB de lege lata und Überlegungen de lege ferenda**, Duncker & Humblot, Berlin, 2013, s. 18 vd.; FÜGLEIN, Frank/PERPELITZ, Sabrina, **Strafrecht Allgemeiner Teil - echt verständlich!**, Boorberg, Stuttgart, 2018, s. 59. YEĞRİM, Vakkas Korhan, **Türk Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçme**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 42-43. Karşı yönde bir görüşe göre, teşebbüs hükümleri varken gönüllü vazgeçme düzenlemesi gereksizdir, icra hareketlerini elinde olan sebeplerle tamamlamayan fail, teşebbüs hükümleri karşısında zaten cezalandırılmaz. Bu sebeple, kurumun şahsi cezasızlık sebebi olarak nitelendirilmesi yerinde değildir. Bkz. AKYÜREK, s. 194-197.

³⁴ KREY/ESSER, s. 563, kn. 1263; AKBULUT, s. 854; ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 23. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 371.

³⁵ DİMDİK, s. 274; benzer ERDOĞAN, Yavuz, “Gönüllü Vazgeçme”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C. 5, Sa. 13, 2010, s. 93-124, s. 98-99.

³⁶ ÖZBEK/DOĞAN/MERAKLI/BACAKSIZ/BAŞBÜYÜK, s. 491; YILMAZ, s. 2568-2569.

C. Teşebbüs ile Gönüllü Vazgeçme Düzenlemeleri Arasındaki İlişki

İcra hareketleri başladığı hâlde failin elinde olmayan sebeplerle suçun tamamlanmadığı durumlarda teşebbüs gündeme gelirken, failin özgür iradesiyle suç yolundan döndüğü hâllerde gönüllü vazgeçme söz konusu olur³⁷. Öğretide bir görüşe göre, failin vazgeçmesinin elde olmayan sebeplerle olması, yani gönüllü olmaması, zaten teşebbüsün bir unsurudur. Bu sebeple, vazgeçmenin gönüllü olduğu durumlarda teşebbüsün söz konusu olmayacağı tersten formüle edilerek ulaşılan bir sonuçtur³⁸. Cezalandırılabilir bir teşebbüs bulunmasına rağmen, kanun koyucu, gönüllü vazgeçmenin varlık amacını teşkil eden suç politikası yaklaşımları sebebiyle faili cezalandırmamayı tercih etmiştir³⁹.

Teşebbüs ile gönüllü vazgeçme arasındaki bu yakın ilişki, teşebbüs ile ilgili düzenlemelerin, doğrudan gönüllü vazgeçme kurumunu etkilemesinde kendini gösterir. Bilhassa hazırlık hareketleri ve icra hareketlerinin ayırımında söz konusu olan objektif ve sübjektif teorilerden hangisinin benimsendiği burada önem taşır⁴⁰. Bu noktada özetlemek gerekirse, sübjektif teoriler, icra hareketlerinin başlangıcını failin suç işleme kastına göre belirlemeye odaklanırken, objektif teoriler hareketin, suçun konusunu tehlikeye uğratıp uğratmamasına göre bir değerlendirmeyi tercih etmektedir⁴¹. Failin suç işlemeye yönelik kastını dikkate alan sübjektif teorilerde bu kastını ortadan kaldırdığını gösteren bütün durumlarda hakkında cezasızlık ya da en azından ceza indirimi tatbiki söz konusu olur⁴². Teşebbüs bakımından objektif yaklaşımın benimsendiği bir sistemde, vazgeçme davranışı, sadece neticenin meydana gelmesini önleyici mahiyette ise gönüllü vazgeçmenin varlığı kabul edilmektedir⁴³. Söz gelimi, TCK'nın 35'inci maddesinde “doğrudan doğruya icraya başlama” şeklinde ölçüt benimsenmiş, aynı maddenin gerekçesinde ise “suç tipiyle belirli bir yakınlık ve bağlantı içindeki hareketlerin yapılması durumunda suçun icrasına başlanılmış” sayılacağı

³⁷ BALCI, Meral, “İcraî Suçlarda Gönüllü Vazgeçmede Failin Kendi Çabalarıyla Suçun Tamamlanmasını Önlemesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 73, Sa. 3, 2024, s. 1573-1638, s. 1575; AKBULUT, s. 853; benzer AKSOY İPEKÇİOĞLU, Pervin, *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 124-125; İÇEL, s. 539; TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 239 vd.

³⁸ EPÖZDEMİR, Rezan, “Gönüllü Vazgeçme”, *TBB Dergisi*, Sa. 138, 2018, s. 79-106, s. 95-96.

³⁹ AYDIN, Devrim, “Suça Teşebbüs”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 55, Sa. 1, 2006, s. 85-113, s. 103.

⁴⁰ BOZBAYINDIR, s. 90-91.

⁴¹ Detaylı bilgi için bkz. İÇER, Zafer, *Suçta Teşebbüste Hazırlık Hareketleri ile İcra Hareketlerinin Birbirinden Ayrılması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 84 vd. Ayrıca bkz. TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 92 vd.

⁴² Bu konuda bilgi için bkz. BOZBAYINDIR, s. 92.

⁴³ Bkz. BOZBAYINDIR, s. 92.

belirtilmiştir. Bu yönüyle TCK'nın maddi objektif teoriyi benimsediği ifade edilmiştir⁴⁴. Sonuçta TCK'nın 36'ncı maddesinde icra hareketlerinin tamamlanmasından sonra neticenin önlenmesine yönelik vazgeçme hareketleri, ancak neticeyi önlerse, gönüllü vazgeçme kapsamında mütalaa edilecektir⁴⁵.

II. GÖNÜLLÜ VAZGEÇMENİN ŞARTLARI

A. Objektif Şartlar

1. Suçun İcra Hareketlerinin Başlaması

Gönüllü vazgeçme hükümleri, icra hareketlerinin başladığı, ancak tamamlanmadığı veya neticeli suçlar bakımından icra hareketlerinin tamamlandığı, ancak neticenin gerçekleşmediği durumlarda gündeme gelebilir⁴⁶. Bir başka deyişle, gönüllü vazgeçme, sadece suçun teşebbüs aşamasına ulaştığı durumlarda söz konusu olabilir⁴⁷. Taksirli suçlara teşebbüs mümkün olmayacağına göre, bu suçlarda gönüllü vazgeçme hükümleri de tatbik edilemez⁴⁸.

Hazırlık hareketleri aşamasında⁴⁹ ve tamamlanmış bir suçta gönüllü vazgeçme hükümlerine gidilmesi mümkün değildir⁵⁰. Söz gelimi, bir başkasını öldürmek için silah satın alan fail, daha sonra bundan vazgeçip silahı köprüden attığında, kasten öldürme suçunun icra hareketlerine başlamadığı için cezalandırılabilir alana geçiş yapmamıştır. Bu sebeple, gönüllü vazgeçme hükümlerine gidilmesine ihtiyaç yoktur.

Sırf hareket suçlarında icra hareketleri kısımlara bölünebiliyorsa hem teşebbüs hem de gönüllü vazgeçme mümkün olacaktır⁵¹. Yani, sırf hareket suçları bakımından şartları varsa, icra hareketlerinin başlamasından tamamlanmasına kadar gönüllü vazgeçme gündeme gelebilir⁵². Mütemadi suçlarda suç tamamlandıktan sonra teşebbüs mümkün olmadığı gibi bu andan itibaren gönüllü vazgeçme de söz konusu olmaz⁵³. Mütemadi suçlar tamamlandıktan sonra kanunda

⁴⁴ IŞİKA, Sertaç, *Gönüllü Vazgeçme*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 55.

⁴⁵ AYDIN, s. 104.

⁴⁶ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 441-442.

⁴⁷ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 371; benzer ERDOĞAN, s. 100; EPÖZDEMİR, s. 92.

⁴⁸ EPÖZDEMİR, s. 94.

⁴⁹ YEĞRİM, *Nitelikli Cinsel Saldırı Suçu*, s. 181.

⁵⁰ Benzer yönde BABA, *Etkin Pişmanlık*, s. 104; benzer AKBULUT, s. 855.

⁵¹ YEĞRİM, *Nitelikli Cinsel Saldırı Suçu*, s. 183.

⁵² ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 740.

⁵³ Aynı yönde AKBULUT, s. 855; aksi yönde ÖZTÜRK/ERDEM, s. 372.

özel olarak düzenlenmişse, etkin pişmanlık hükümlerinin (söz gelimi, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu için TCK m.110) tartışılması gerekir⁵⁴. Yine kalkışma suçlarında başlı başına hazırlık hareketleri veya suça teşebbüs cezalandırıldığı için gönüllü vazgeçme hükümlerine gidilemez⁵⁵.

2. İcra Hareketlerinin Yarıda Bırakılması

Kanun koyucu, icra hareketleri devam ederken gerçekleştirilen vazgeçme ile icra hareketleri tamamlanıp, neticenin gerçekleşmediği durumlardaki vazgeçmeyi birbirinden ayırmıştır. İcra hareketlerini tamamlayan fail, 36'ncı maddeden yararlanabilmek için aktif bir çabaya girişerek neticeyi önlemelidir, buna karşılık icra hareketleri henüz tamamlanmadan vazgeçmede, failin iradi ve gönüllü olarak icrayı yarıda bırakması yeterli kabul edilmektedir⁵⁶. Bu bakımdan icra hareketlerinin yarıda bırakılması, pasif (negatif) bir özelliği muhtevasında barındırmaktadır⁵⁷. Ancak ihmal suretiyle icra suçları bakımından farklı bir değerlendirme yapmak gerekir. İhmal suretiyle icra suçlarına teşebbüsün mümkün olduğunu kabul eden görüşe göre, icra hareketlerini yarıda bırakarak suç yolundan dönecek olan failin, aktif davranışta bulunarak neticeyi önlemesi gerekir⁵⁸. Söz gelimi, kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi bakımından garantör yükümlülüğü bulunan anne, icra hareketlerini yarıda bırakmak istiyorsa çocuğunu emzirmek zorundadır⁵⁹.

İcra hareketlerinin yarıda bırakılması, bu hareketlerin tamamlanmasından önceki aşamaları ihtiva eder. Söz gelimi babasını öldürmek için icra hareketlerine başlayan, ancak babasının öldürücü olmayan mahiyette yaralandığını gören fail, eylemi yarıda bırakır. Örnekte, fail, icra hareketlerini tamamlamadığı için salt icra hareketlerinin yarıda bırakılması gönüllü vazgeçmeden yararlanması için yeterlidir⁶⁰. Ancak, fail, o ana kadar gerçekleştirdiği hareketlerle, sonucun meydana geleceğini düşünüyorsa, icra hareketleri tamamlanmış olacağı için suçun tamamlanmasını ya da neticenin gerçekleşmesini aktif çaba göstererek önlemelidir⁶¹.

⁵⁴ AKBULUT, s. 855.

⁵⁵ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 372; benzer EPÖZDEMİR, s. 94.

⁵⁶ BABA, *Etkin Pişmanlık*, s. 105.

⁵⁷ ERDOĞAN, s. 100; AKDAĞ, s. 99; TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 243.

⁵⁸ TOZMAN, Önder, "İhmal Suçlarında Teşebbüs ve Gönüllü Vazgeçme", *TBB Dergisi*, Sa. 84, 2009, s. 160-187, s. 184; benzer EPÖZDEMİR, s. 95.

⁵⁹ Görüş için bkz. DİMDİK, s. 279; ayrıca ERDOĞAN, s. 101; AKSOY İPEKÇİOĞLU, s. 130.

⁶⁰ Örnek ve bu konudaki teoriler hakkında detaylı bilgi için bkz. AKBULUT, s. 856-857.

⁶¹ AKBULUT, s. 857.

3. Suçun Tamamlanmasını veya Neticenin Gerçekleşmesini Önlemek İçin Çaba Gösterme

Kanunda suçun tamamlanması için bir neticenin varlığının arandığı neticeli suçlarda fail, icra hareketleri safhasında veya icra hareketlerinin tamamlanmasından sonra gönüllü vazgeçebilir⁶². Ancak icra hareketlerinin tamamlanmasının akabinde gönüllü vazgeçmeden söz edilebilmesi için failin pasif bir bırakma hareketi yeterli değildir, kanuna göre, aktif hareketlerle suçun tamamlanmasını ya da neticenin gerçekleşmesini önlemesi icap eder⁶³. Müstakil faillik hâllerinde vazgeçen failin aktif hareketine rağmen netice gerçekleşmişse, faile 36'ncı maddenin uygulanması mevzu bahis olamaz, ancak bu durumda TCK'nın 62'nci maddesinde yer alan, takdiri indirim nedenlerinin gözetilmesini engelleyen bir husus yoktur⁶⁴. Öte yandan, iştirak hâlinde işlenen suçlara ilişkin, TCK'nın 41/2'nci maddesinin (b) bendinde “suçun gönüllü vazgeçenin bütün gayretine rağmen işlenmiş olması” hâlinde de gönüllü vazgeçmenin söz konusu olacağı ifade edilmiştir.

TCK'nın 36'ncı maddesinin gerekçesinde “icra hareketlerinin bitmesinden sonra gönüllü vazgeçmenin kabulü için, vazgeçenin suçun tamamlanmasını önlemek bakımından ciddi bir çaba göstermesi” gerektiği ifade edilmiştir. CGK'nın bir kararına göre, ciddi çabadan, “failin içinde bulunduğu şartlarda sonucun gerçekleşmesini önlemeye yönelik mevcut olan bütün imkanlarını seferber etmesi” anlaşılmalıdır⁶⁵. Kanaatimizce “eldeki bütün imkânların seferber edilmesi” şeklinde uç bir ölçüt kullanmak yerine, failin gönüllü ve ciddi bir çaba içerisine girerek gerek kendisi gerekse başkaları tarafından kurtarma hareketinin yapılmasını sağlaması yeterli kabul edilmelidir⁶⁶. Öğretide failin neticenin önlenmesine yol açan nedensel sürece “bilerek ve isteyerek” müdahale etmesinin aranması gerektiği, gösterilen birden fazla çabadan birinin faile ait olmasının yeterli olduğu, bu çabanın da olası araçlardan en iyisi olarak tezahür

⁶² ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 740; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 442; ERDOĞAN, s. 100.

⁶³ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 442. Failin suçun tamamlanmasını önlemek için çaba göstermesi, gönüllü vazgeçmenin maddi (objektif) şartıdır. Bkz. BALCI, s. 1631.

⁶⁴ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 376.

⁶⁵ CGK, E. 2013/126, K. 2014/364, 11.7.2014, (Lexpera, E.T. 15.12.2024).

⁶⁶ Benzer AYDIN, s. 104-105. Öğretide kurtarma hareketinin bizzat fail tarafından yapılması gerekmediği ifade edilmiştir. Bkz. ERDOĞAN, s. 100. Kaldı ki, CGK'nın zikrettiğimiz kararında, aktif davranıştan, mutlaka fail tarafından bizzat yapılmak zorunda olunan müdahalenin anlaşılması gerekmediği, failin iradesi dahilinde neticeyi önlemeye yönelik her türlü çabanın bu kapsamda olduğu, bu minvalde üçüncü kişinin gerçekleştirdiği kurtarma hareketine, fail tarafından sebep olduğu sürece bunun da yeterli olduğu belirtilerek ilk açıklamalarla çelişkiye düşülmüştür. Bkz. CGK, E. 2013/126, K. 2014/364, 11.7.2014.

etmesinin gerekmediği haklı olarak ifade edilmiştir⁶⁷. Kurtarma hareketi, üçüncü kişiler tarafından yapılacaksa failin bu kişilerin harekete geçmesinde bir rolünün olması gerektiği aşikârdır. Buna göre, üçüncü kişiler tarafından kurtarma hareketinin yapılması için failin ciddi bir çaba göstermesi, söz gelimi yardım çağırarak suretiyle ölüm neticesini engellemesi de vazgeçme niteliğindedir⁶⁸. Yargıtay’a göre, bıçakla mağduru yaralayan, daha sonra tişörtü ile mağdurun yarasına tampon yapan, orada bulunanlardan 112 acil servisin aranmasını isteyen, kolluk ekipleri ve sağlık personeli gelene kadar mağdurun başından ayrılmayan fail hakkında gönüllü vazgeçme hükümleri tatbik edilmelidir⁶⁹.

Yargıtay’ın bir kararında, sanığın birden fazla kişinin olduğu bir ortamda katılanı, mutfak bıçağıyla göğüs bölgesinden yaralaması, sanığın annesinin acil servisi arayarak ambulans çağırması, ambulans gecikince ortamda bulunan diğer kişilerin ve sanığın da bulunduğu, katılana ait araçla hastaneye gittikleri ve yol üstünde katılanın ambulansa sevkini sağlayarak neticeyi önledikleri olayda, katılanın ambulansa sevkine dek aracın bizzat sanık tarafından kullanıp kullanmadığının tespitini, kullanıldığı takdirde aktif olarak neticenin önlenmesine katılarak olay sebebiyle pişmanlık gösterdiği için hakkında 36’ncı maddenin tatbikinin gerektiğine karar vermesi⁷⁰ yerinde değildir. Yüksek Mahkeme tarafından “katılanı, ambulansa sevk eden aracın bizzat sanık tarafından kullanılması” gibi bir şartın aranması, hükmün oldukça sınırlı bir şekilde tatbikini sonuçlar. Keza TCK’nın 36’ncı maddesinde yer almayan, “pişmanlık gösterme” şeklinde ifadelerin kullanılması⁷¹ da hükmün tatbik sahasını oldukça daraltacaktır.

⁶⁷ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 374-376. Aksi yönde ve optimal prensip olarak adlandırılan görüşe göre, failin neticeyi önleme noktasında mümkün olan en iyi kurtarma davranışını gerçekleştirmesi gerekir. Bu konudaki görüşler hakkında bilgi için bkz. AKBULUT, s. 860.

⁶⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 740-741; benzer AYDIN, s. 104.

⁶⁹ Yar. 1. CD, E. 2022/11196, K. 2023/7526, 5.12.2023, (Lexpera, E.T. 20.12.2024). Alman Federal Mahkemesinin bir kararında da öldürmek için icra hareketlerine başlayan failin, suçun henüz keşfedilmediği bir aşamada, ağır yaralı mağdurun durumunu görmesi ve artık onun kan kaybindan ölmesini istemediği için doktoru araması şeklinde gelişen olayda ALCK’nın 24’üncü maddesinde aranan şartların gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bkz. BGH, 5 StR 38/67 - 9.3.1967 (LG Lüneburg) (Beck-online, E.T. 10.12.2024). Ayrıca karar hakkında bkz. MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 108; NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 62.

⁷⁰ Yar. 1. CD, E. 2023/1332, K. 2024/6208, 2.10.2024, (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

⁷¹ Bu şekilde ifadelerin kullanıldığı başka bir karar için bkz. Yar. 1. CD, E. 2022/9062, K. 2024/5506, 12.9.2024, (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

B. Sübjektif Şart: Gönüllülük

1. Gönüllülük Kavramı ve İradilikle İlişkisi

Gönüllü, TDK sözlüğünde, “*Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen*” şeklinde tanımlanmıştır⁷². TCK’nın 36’ncı maddesinde düzenlenen kurum bakımından, öğretide gönüllülük ve ihtiyarilik kavramları eşanlamli olarak kullanılmakta ve gönüllülük, seçme imkânının mevcut olduğu hâllerde eldeki imkânlardan birinin tercih edilmesi şeklinde açıklanmaktadır⁷³. CGK’nın bir kararında, gönüllü ifadesinin, genel olarak “zorlama” kelimesinin karşıtı olduğu belirtilerek gönüllü vazgeçme, “*failin kendi isteğiyle icra hareketlerine devam etmemesi veya bu hareketleri tamamladıktan sonra iradi etkin davranışlarıyla tipik neticenin meydana gelmesini önlemesi*” şeklinde tanımlanmıştır⁷⁴.

Vazgeçmenin iradi ve gönüllü olması birbirinden farklıdır. Zira failin iradesinin maddi ve manevi olarak zorlandığı durumlarda da bir irade mevcuttur⁷⁵. Zorlanmış irade de sonuçta bir iradedir (coacta voluntas tamen est voluntas)⁷⁶. Ancak maddi ve manevi baskı altında iradenin hür olarak tezahür ettiği söylenemez⁷⁷. Oysa vazgeçmenin gönüllü (ihtiyari) olarak ortaya çıkabilmesi için serbest, yani zorlanmamış bir kararın ürünü olması gerekir, neticede ihtiyarilik kavramı, iradilikle kıyaslandığında hukuken daha dar anlaşılmalıdır⁷⁸. İradilik ve gönüllülüğün öğretide aynı kavram gibi ele alınması⁷⁹ bizce yerinde değildir.

Öldürmek amacıyla mağdura zehirli çay veren fail, mağdurun çayı tam içeceği esnada, yanlışlıkla mağdura çarparak çayın dökülmesine sebep olursa, iradi olarak icra hareketlerinin yarıda bırakılması mevzubahis olmadığından, gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanamaz⁸⁰. İcra hareketlerinin tesadüfen yarıda bırakılması da iradilik unsurunu taşımayacağı için burada kanunda aranan şartlar sağlanmamıştır⁸¹. Nihayetinde iradiliğin, gönüllülük unsurunun bir ön şartı ola-

⁷² TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.12.2024.

⁷³ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 443; YEĞRİM, *Türk Ceza Hukukunda*, s. 193.

⁷⁴ CGK, E. 2014/183, K. 2015/62, 24.3.2015, (Lexpera, E.T. 17.12.2024).

⁷⁵ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 742.

⁷⁶ ERRA, Carlo, “Teşebbüste İhtiyariyle Vazgeçme”, (Çev. Sahir Erman), *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. X, Sa. 1-2, 1944, s. 679-720, s. 707-708.

⁷⁷ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 742.

⁷⁸ ERRA, s. 708.

⁷⁹ Bkz. AKDAĞ, s. 101.

⁸⁰ Örnek için bkz. KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 443.

⁸¹ AKDAĞ, s. 101.

rak ele alınması gerekir. İlk olarak vazgeçme iradi olmalıdır. Ancak bu yeterli değildir. İradenin hür, zorlanmamış bir şekilde tezahür etmesi, yani gönüllü olması da icap eder⁸².

Al.CK'nın 24'üncü maddesinde başvurulanan "Freiwilligkeit" kavramı, öğretilde bir görüşe göre, "hür irade" anlamına gelir ve salt psikolojik bir karar alma sürecini ihtiva eder⁸³. Aynı yazara göre, mehz Al.CK'da kullanılan "hür irade" kavramı ile 5237 sayılı TCK'nın 36'ncı maddesinde başvurulanan "gönüllü" kavramı arasında benzerlikler olsa da neticede bunlar tam anlamıyla birbirini karşılamamaktadır⁸⁴. "Freiwilligkeit" ifadesinin hürriyet (Freiheit) ve gönüllülük (Willigkeit) kelimelerinin bir araya gelmesi ile oluştuğu⁸⁵ düşünüldüğünde, 5237 sayılı TCK bakımından kanun koyucunun, mehz Al.CK'daki ifade ile gönüllülük ifadesi arasında böyle bir ayrıma gitmeyi amaçlamadığı sonucuna ulaşmak gerekir. Bu sebeple, Al.CK'da geçen söz konusu ifade için de bu çalışmada "gönüllülük" kavramı kullanılmıştır.

Alman ceza hukuku bakımından da gönüllülük şartının, vazgeçmenin sübjektif unsuru olduğu ifade edilmiştir⁸⁶. Vazgeçmenin gönüllülüğe dayanması şartı, Al.CK'nın 24'üncü maddesi bakımından bütün vazgeçme türlerinde ortak olarak aranmıştır⁸⁷.

2. Gönüllülükle Alakalı Teoriler ve Türk Öğretisinin Konuya Yaklaşımı

Gönüllülüğün tespitiyle alakalı olarak Alman öğretisinde ortaya konulan psikolojik ve normatif yaklaşımlar arasındaki görüş ayrılıkları oldukça dikkat çekicidir⁸⁸. Bu başlık altında, gönüllülüğün esasını tespitte çalışan teorilere kısaca değinilmiş, bu kapsamda psikolojik teori ve normatif teori inceleme konusu yapılmış, akabinde Türk öğretisinin bu konuya yaklaşımı ele alınmıştır.

⁸² SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Legem Yayınevi, Ankara, 2024, s. 306.

⁸³ BOZBAYINDIR, s. 95.

⁸⁴ Görüş için bkz. BOZBAYINDIR, s. 95.

⁸⁵ HERRMANN, s. 75.

⁸⁶ AMELUNG, Knut, "Zur Theorie der Freiwilligkeit eines strafbefreienden Rücktritts vom Versuch", Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZStW), C. 120, Sa. 2, 2008, s. 205-245, s. 207.

⁸⁷ MURMANN, Uwe, § 24 Rücktritt in: **Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar**, Zweiter Band §§ 19 bis 31, 13. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin/Boston, 2021, (LK StGB/MURMANN StGB § 24), s. 548, kn. 232; BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 36; PUPPE, Ingeborg, **Strafrecht Allgemeiner Teil im Spiegel der Rechtsprechung**, 3. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2016, s. 280, kn. 29.

⁸⁸ OTTO, Harro, **Grundkurs Strafrecht: Allgemeine Strafrechtslehre**, 6. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin, 2000, s. 264, kn. 34.

a. Psikolojik Teoriler

Alman öğretisinde bir dönem sıklıkla başvuru ve psikolojik teori kapsamında mütalaa edilen Frank formülüne göre, fail, “*suçu işleyebileceğim hâlde artık bunu yapmayacağım*” diyorsa vazgeçmesi gönüllü iken; “*fiili işlemek istediğim hâlde artık bunu yapamıyorum*” diyorsa vazgeçmesi gönüllü değildir⁸⁹. Ancak, son dönemde Frank formülü, ciddi eleştirilere maruz kalmış ve gönüllülüğün tespitinde artık dikkate alınmaz olmuştur⁹⁰. Zira Alman öğretisi ve uygulamasındaki yaklaşımlara göre, başarısız teşebbüs (Der fehlgeschlagene Versuch) var olduğu durumlarda gönüllü vazgeçmenin mevcut olması mümkün değildir⁹¹. Özellikle Frank formülünde geçen “*fiili işlemek istediğim hâlde artık bunu yapamıyorum*” şeklindeki ölçütün başarısız teşebbüse ilişkin kriterle örtüştüğü, neticede bu iki kurum arasındaki sınırları çizmeyi zorlaştırdığı belirtilmiştir⁹².

Başarısız teşebbüs olarak nitelendirilen hâllerde gönüllü vazgeçmenin söz konusu olmayacağını ifade etmiştik. Belirtelim ki, ülkemiz sistemi açısından başarısız teşebbüs durumları, “teşebbüs aşamasında kalmış suç” kapsamında ele alınır⁹³. İcra hareketlerine başlayan failin, eldeki mevcut araçlarla fiili gerçekleştiremeyeceğinin farkına varması ya da hatalı olarak gerçekleştiremeyeceğini düşünmesi, buna örnek verilebilir, şartları varsa fail, teşebbüsten sorumlu olur⁹⁴. İcra hareketlerinde başarı elde edilememesi, somut vakada başvuru aracın elverişsizliğinden ya da failin beceriksizliğinden kaynaklanabilir⁹⁵. Kurşunların tükenmesi, silahın bozulması, kurulan bombanın patlamaması gibi örneklerde olduğu üzere, suçta kullanılan aracın elverişsiz hâle gelmesi sebebiyle fiilin işlenememesi bu kapsamdadır⁹⁶. Keza suçun konusunun yokluğu durumlarında failin icra hareketlerine devam edememesi, gönüllü vazgeçme kapsamında ele alınmamalıdır⁹⁷.

⁸⁹ Görüş hakkında bilgi için bkz. EISELE, Jörg/HEINRICH, Bernd, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2017, s. 199, kn. 536; OTTO, s. 264, kn. 35.

⁹⁰ BOZBAYINDIR, s. 96 ve 105.

⁹¹ LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 548, kn. 233; BGH, 2 StR 206/23 - 26.9.2023, kn. 5, (NWB Datenbank, E.T. 21.12.2024); PUPPE, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, s. 281, kn. 30.

⁹² LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 551, kn. 238; benzer bkz. NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 53.

⁹³ IŞİKA, s. 65.

⁹⁴ AKBULUT, s. 869. Burada objektif manada elverişsiz teşebbüs durumları söz konusu değildir. Bunun yerine, failin bakış açısına göre bir değerlendirme yapılır, fail, içinde bulunduğu durumda yapacak başka bir hareketi kalmadığını düşünmektedir. Bkz. YEĞRİM, **Türk Ceza Hukukunda**, s. 228.

⁹⁵ IŞİKA, s. 63 vd.

⁹⁶ AKBULUT, s. 869; benzer IŞİKA, s. 63.

⁹⁷ AKSOY İPEKÇİOĞLU, s. 129.

Günümüzde vazgeçmenin gönüllülüğünü tespit etmek için Alman öğretisinin bir kısmı ve Alman Federal Mahkemesi tarafından⁹⁸ benimsenen psikolojik yaklaşımlarda, otonom ve heteronom sebepler ayrımı yapılır⁹⁹. Otonom sebeplerin varlığı durumunda vazgeçmenin gönüllü olduğu, zira bu durumda bizzat kendi kararlarına hâkim olan bir failin bulunduğu (Herr seiner Entschlüsse) ifade edilmiştir¹⁰⁰. Alman Federal Mahkemesi kararlarında da suç planının icrasının hâlen daha mümkün olduğuna inanan fail, fiili tamamlamasının önünde, içsel veya harici nitelikte, zorlayıcı bir sebep olmadığı hâlde, kendi kendine hür bir şekilde aldığı karara dayanarak vazgeçerse, bu vazgeçme gönüllü kabul edilir¹⁰¹.

Otonom sebeplere örnek olarak utanç, merhamet, pişmanlık ve vicdan azabı verilebilir¹⁰². Söz gelimi, fail, bisikletli bir kadına yolda rastlar ve ona cinsel saldırıda bulunmak için saldırır. Ancak bisikletli kadın, faili tanır ve kendisini bırakmasını ister. Tam o anda, fail de saldırdığı kadının tanıdık olduğunu fark eder ve onu serbest bırakır. Bu örnekte, fail, tanıdığı bir kimseye saldırmaktan utanç ve pişmanlık duyduğu için icra hareketlerinden vazgeçmişse, bu vazgeçmenin gönüllü olduğunu söylemek gerekir¹⁰³. Örneği değiştirdiğimizde, failin karar vermesinde belirleyici olan faktör, bisikletli kadının kendisini tanımasından dolayı ihbar edileceğinden ve cezalandırılacağından korkması ise burada failin vazgeçmesi, şartların başka bir seçenek bırakmayacak şekilde kendi aleyhine değişmesinden kaynaklandığı için vazgeçmenin gönüllü olmadığını kabul ederiz¹⁰⁴.

Psikolojik teorilerde vazgeçme saikinin etik değerine¹⁰⁵ ve diğer niteliklerine bakılmaz¹⁰⁶. Burada vazgeçme saikinin fail üzerinde doğurduğu etki önem arz

⁹⁸ NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 54.

⁹⁹ EISELE/HEINRICH, s. 198, kn. 535; KASPAR, Johannes, **Strafrecht - Allgemeiner Teil**, 4. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2023, s. 213, kn. 143; KREY/ESSER, s. 585, kn. 1302; BRINGEWAT, Peter, **Grundbegriffe des Strafrechts**, 3. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2018, s. 269, kn. 558; MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 103; BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 37-38; OTTO, s. 264 vd.

¹⁰⁰ KASPAR, s. 213, kn. 144; BOZBAYINDIR, s. 100; BABA, **Gönüllülük**, s. 1129.

¹⁰¹ BGH, 4 StR 442/22 - 14.2.2023 (LG Mosbach), kn. 8; aynı yönde BGH, 1 StR 315/21 - 7.10.2021 (LG Mannheim), (Beck-online, E.T. 21.12.2024); ayrıca bkz. KASPAR, s. 213-214, kn. 144; benzer EISELE/HEINRICH, s. 199, kn. 537; benzer BRINGEWAT, s. 269, kn. 559; KREY/ESSER, s. 584, kn. 1301; benzer LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 550, kn. 237; MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 103. Alman öğretisinde *Puppe*, kullanılan bu ölçütün, hatalı olduğu anlaşılan Frank formülünü çağrıştırdığı kanaatindedir. Bkz. PUPPE, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, s. 281, kn. 30.

¹⁰² KASPAR, s. 214, kn. 144; BRINGEWAT, s. 269, kn. 559. Ani bir şekilde ortaya çıkan cezalandırılma korkusu da otonom sebeplerden biri olabilir. Bkz. EISELE/HEINRICH, s. 199, kn. 536.

¹⁰³ KREY/ESSER, s. 584, kn. 1300-1301.

¹⁰⁴ KREY/ESSER, s. 584, kn. 1300 ve s. 587, kn. 1305.

¹⁰⁵ BRINGEWAT, s. 269, kn. 559.

¹⁰⁶ İŞİKA, s. 176.

eder ve bu etkinin, birden fazla davranışsal seçeneği artık özgürce seçemeyecek kadar büyük olup olmadığı, her somut vaka bakımından değerlendirmeye tabi tutulmalıdır¹⁰⁷. Federal Mahkeme de vazgeçme saikinın, özgürce bir seçim yapma imkânını ortadan kaldıracak düzeyde failin üzerinde bir etki doğurup doğurmadığının araştırılmasına odaklanır¹⁰⁸. Söz gelimi, failin vazgeçmesinde, pek yakında polisin olay yerine ulaşabileceği fikri rol oynasa dahi bu fikir, failin hareketleri için belirleyici değilse, gönüllü vazgeçme söz konusu olabilir¹⁰⁹. Failin vazgeçmesi üzerinde birden fazla saikin etkisi varsa, vazgeçme davranışı için belirleyici olan saik dikkate alınarak gönüllülüğün var olup olmadığına bakılmalıdır¹¹⁰.

Üçüncü kişilerin etkileri gibi harici sebeplerin varlığında da vazgeçme gönüllü olabilir¹¹¹. Failin vazgeçmesi, dışarıdan gelen etkilerin sonucunda gerçekleştiğinde, fail, beklenmedik olaylara ve üçüncü kişilerin varlığına rağmen, neticede kendi özgür iradesiyle hareket etmiş ve kendi kararlarının hâkimi olarak kalabilmişse, vazgeçmesi gönüllüdür¹¹². Federal Mahkemeye göre, failin eylemini yeniden düşünmeye sevk eden etkinin dışarıdan geldiği durumlarda ya da fiilden vazgeçilmesinin, ancak üçüncü bir kişinin etkisinden sonra gerçekleştiği hâllerde, fail, kendi bakış açısıyla, icra hareketlerine devam etme imkânına sahip olmasına ve hâlen daha kendi kararlarının hâkimi durumunda olmasına rağmen vazgeçmişse, burada da gönüllü olma şartı sağlanmıştır¹¹³. Eski tarihli bir kararda, önceden işlediği bir suç sebebiyle denetim süresi içerisinde olan failin, yeniden suç işlemenin olumsuz sonuçları hakkında suç ortağı tarafından uyarılması üzerine, hırsızlık suçunun icrasından vazgeçmesi bakımından Yük-

¹⁰⁷ MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 103.

¹⁰⁸ LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 550, kn. 237; MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 103-104.

¹⁰⁹ BGH, 3 StR 470/06 - 8.2.2007 (LG Wuppertal), kn. 6, (Beck-online, E.T. 10.12.2024).

¹¹⁰ BGH, 3 StR 470/06 - 8.2.2007 (LG Wuppertal), kn. 6; NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 54.

¹¹¹ HEGER, Martin, § 24 Rücktritt in Lackner/Kühl/Heger Strafgesetzbuch Kommentar, 30. Baskı, C.H. Beck, München, 2023, (LACKNER/KÜHL/HEGER/HEGER StGB § 24), kn. 16; NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 54; benzer BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 38; benzer YEĞRİM, *Türk Ceza Hukukunda*, s. 207-208.

¹¹² KREY/ESSER, s. 585-586, kn. 1302; benzer BRINGEWAT, s. 269, kn. 559; MüKoStGB/ HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 108. Yargıtay, bir kararında, failin, çocuk olan mağduru öpmek için uzandığı esnada, mağdurun kendisinden uzaklaşmasını istemesi şeklinde gelişen olayda, mağdurun kendini geri çekmesi ve sözlü uyarısı haricinde faili suç yolundan ilerlemekten alıkoyan ciddi bir engel bulunmadığı için vazgeçmenin gönüllü olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bkz. Yar. 14. CD, E. 2015/1373, K. 2017/1593, 27.3.2017, (Lexpera, E.T. 15.12.2024).

¹¹³ BGH, 6 StR 332/22 - 21.9.2022 (LG Halle), kn. 7. (Beck-online, E.T. 10.12.2024). Benzer yönde bkz. BGH, 1 StR 315/21 - 07.10.2021 (LG Mannheim), kn. 10. (Beck-online, E.T. 10.12.2024); BGH, 2 StR 289/13 - 10.7.2013 (LG Aachen), kn. 4. (Beck-online, E.T. 13.12.2024); BGH, 2 StR 141/18 - 30.5.2018 (LG Stralsund), (Beck-online, E.T. 21.12.2024).

sek Mahkeme, failin dışarıdan gelen etkiye rağmen, neticede kendi özgür irade-
siyle karar verdiğini belirterek vazgeçmenin gönüllü olduğuna hükmetmiştir¹¹⁴.

Vazgeçme, failin zorlayıcı engel (Zwingende Hindernisse) olarak hesaba kattığı bir sebebe dayanıyorsa, ortada heteronom bir sebep mevzubahistir ve failin vazgeçmesi, gönüllü değildir¹¹⁵. Harici bir kısıtlama¹¹⁶ ya da içsel olarak mevcut olan psikolojik bir baskı şeklinde tezahür edebilen zorlayıcı engel karşısında fail, pratikte suçu tamamlamasının mümkün olmadığına inanıyorsa, vazgeçme gönüllü değildir¹¹⁷. Bu tip durumlarda vazgeçme, failin iradesinden bağımsız sebeplere dayanmaktadır¹¹⁸.

Suçla karşı mağdurun güçlü bir direnç göstermesi üzerine, fail, hâlen daha suçun işlenebileceğine inansa da bunu beklenenden daha riskli gördüğü için vazgeçiyorsa, ortada heteronom bir sebep vardır ve vazgeçme gönüllü değildir¹¹⁹. Cezalandırılmaktan korkan fail, üçüncü kişiler tarafından fiilinin keşfedilmesi veyahut değişen diğer şartlar sebebiyle fiilin icrasından kaçınmak zorunda ise heteronom sebepten kaynaklı vazgeçmeden dolayı gönüllü olma şartı sağlanmamıştır¹²⁰.

Psikolojik teorilere göre, içsel psikolojik baskının gücü, failin özgür irade-
siyle hareket etme imkânını tamamen ortadan kaldırıyorsa, vazgeçmenin gönül-
lü olmadığını söylemek gerekir¹²¹. Söz gelimi, fail, olay anında yaşadığı panik sebebiyle, artık sağlıklı bir şekilde düşünemez ve bu sebeple, kendi kararlarının hâkimi olamazsa, ortada heteronom bir sebep olduğu kabul edilir¹²². Bu noktada Alman Federal Mahkemesinin bir kararı örnek verilebilir. Eşini bıçaklamak üzere icra hareketlerine başlayan kocanın, aniden ortak iki çocuklarının olay yerinde belirmesi üzerine psikolojik olarak sarsılarak eylemini yarıda bıraktığı olayda, Yüksek Mahkeme, vazgeçmenin gönüllü olmadığı kanaatine ulaşmış-

¹¹⁴ BGH, 2 StR 506/67 - 11.10.1967 (LG Köln), (Beck-online, E.T. 10.12.2024).

¹¹⁵ KASPAR, s. 214, kn. 145; BRINGEWAT, s. 269, kn. 560; benzer bkz. FÜGLEIN-PERPELITZ, s. 61.

¹¹⁶ CGK'nın bir kararına konu olan olayda, cinsel saldırı suçunun icrası kapsamında mağdurun kıyafetlerini çıkarmaya çalışan fail, mağdurun bağırması üzerine olay yerine gelen komşular kapıya vurduğu için icra hareketlerine devam edememiştir. Yüksek Mahkeme, burada gönüllülük şartının gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır. Bkz. CGK, E. 2022/406, K. 2024/113, 6.3.2024, (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

¹¹⁷ KASPAR, s. 214, kn. 145.

¹¹⁸ BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 37.

¹¹⁹ KREY/ESSER, s. 586, kn. 1303.

¹²⁰ KREY/ESSER, s. 586, kn. 1303.

¹²¹ MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 103.

¹²² KREY/ESSER, s. 586, kn. 1303.

tır¹²³. Federal Mahkeme, “sanığın fiilin icrasını planladığı şekilde tamamlama fırsatına sahip olduğu hâlde bunu yapmadığı” şeklindeki itirazların, yalnızca dışsal bir bakış açısının ürünü olduğunu, halbuki failin, çocuklarının bir anda orada belirmesi üzerine yaşadığı psikolojik şokun etkisiyle suçu tamamlayamadığını belirtmiştir¹²⁴. Öğretide bu karar eleştirilmiş ve denilmiştir ki, ödüle layık olma ve hukukiliğe geri dönüş ile mağdurun korunması perspektiflerinden bakıldığında, burada Federal Mahkemenin yaklaşımından ziyade gönüllülüğün varlığını kabul etmek daha yerinde olacaktır¹²⁵. Kanaatimizce burada, faili suç yolunda ilerlemekten alıkoyan harici zorlayıcı bir sebep bulunmadığı için vazgeçmenin gönüllü olduğunu kabul etmek gerekir¹²⁶.

Başka bir örnek vermek gerekirse, mağduru balta ile öldürmek isteyen failin, hayatını bağışlaması için mağdurun yalvarması üzerine kendisine acıyarak baltayı bırakması, otonom bir sebep olarak kabul edilir. Ancak mağdurun yalvarışları karşısında fail, artık psikolojik olarak eylemine devam edemeyeceği için vazgeçtiğinde farklı bir değerlendirme yapmak gerekir¹²⁷.

Psikolojik teorinin, fail üzerindeki psişik baskının şiddetine göre gönüllü-gönülsüz olmanın ayırdına varması eleştirilmiş ve bu şiddetin nesnel olmadığı ve ölçülmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir¹²⁸. Hangi dereceye ulaşan psişik baskıların, vazgeçmeyi gönülsüz hâle getireceğiyle alakalı bir ölçü verilemeyeceği, psikolojik teorilerin temelde, psişik baskının niceliğini kıstas olarak almasının yerinde olmadığı eleştirileri yapılmıştır¹²⁹. Ayrıca otonom kavramının kullanılmasının, teoride mevcut olan bir boşluğun, karmaşık bir terminoloji ile gizlenmesine yönelik bir çaba olduğu ileri sürülmüştür¹³⁰.

b. Normatif Teoriler

Alman öğretisinde normatif teoriler, gönüllülüğün psikolojik bir kavram olmadığı eleştirisiyle psikolojik yaklaşımlara karşı itirazlarda bulunmuşlardır¹³¹.

¹²³ BGH, 1 StR 19/94 - 10.5.1994 (LG Stuttgart), (Beck-online, E.T. 3.12.2024).

¹²⁴ BGH NSTZ 1994, 429. Ayrıca bkz. KREY/ESSER, s. 586, kn. 1304; BOZBAYINDIR, s. 118.

¹²⁵ Görüş için bkz. KREY/ESSER, s. 587, kn. 1304.

¹²⁶ Benzer yönde bkz. TOZMAN, **Suçta Teşebbüs**, s. 301-302.

¹²⁷ EISELE/HEINRICH, s. 199, kn. 537.

¹²⁸ Bu konuda bkz. TOZMAN, **Suçta Teşebbüs**, s. 287.

¹²⁹ Bu konuda bkz. BABA, **Gönüllülük**, s. 1130-1131.

¹³⁰ AMELUNG, s. 205.

¹³¹ Görüşler için bkz. LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 551, kn. 239.

Normatif teorilere göre, gönüllülük meselesinin ele alınması bir değerlendirme problemidir¹³². Burada psikolojik baskının şiddetine bakılmaz¹³³. Bu yaklaşımlara göre, Federal Mahkeme kararlarında ortaya konulan psikolojik ölçütler işlevsizdir¹³⁴.

Bir görüşe göre, Al.CK'nın 24'üncü maddesinin amacı (ratio legis), normatif bir ölçüt olarak gönüllülük bakımından dikkate alınabilir¹³⁵. Psikolojik teorilerin ulaştığı sonuçlar, vazgeçme düzenlemesinin amacı ile bağdaşmamaktadır¹³⁶. Normatif teorilerin temel olarak eleştirdiği husus, saf psikolojik yaklaşımların tutarlı bir şekilde tatbik edildikleri takdirde vazgeçen faile ayrıcalık tanınmasının amacı ve temel mantığı ile çelişen sonuçlara ulaşılacaktır¹³⁷. Alman Federal Mahkemesi de psikolojik teorilerin, her zaman tatmin edici sonuçlar vermeyeceğine yönelik itirazlara hak vermektedir. Ancak mahkemeye göre, gönüllülük kavramının, saf normatif anlamda anlaşılması mümkün değildir ve bu kavrama başvurulması, psikolojik yaklaşımlara göre farklılaştırma yapılmasını gerekli kılar¹³⁸.

Çalışmada oldukça çeşitli olan normatif teorilerin¹³⁹ birkaçını özetlemekle yetinilmiştir. *Bockelmann* tarafından ileri sürülen görüşe göre, gönüllülüğün mevcut olup olmadığının tespiti için vazgeçme davranışı, ahlaki nitelik açısından değerlendirilmelidir¹⁴⁰. Gönüllülük bakımından vazgeçme saikinin ahlaki açıdan kabul edilebilir olup olmadığına bakmanın konuyla alakasız olduğu ifade

¹³² Görüşler için bkz. LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 552, kn. 240.

¹³³ SCHROEDER, Friedrich-Christian, "Die normative Auslegung", *Juristen Zeitung*, Sa. 4, 2011, s. 187-194, s. 189.

¹³⁴ NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 56.

¹³⁵ Bu görüşler hakkında bilgi için bkz. NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 56; ayrıca bkz. BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 40.

¹³⁶ BABA, *Gönüllülük*, s. 1130.

¹³⁷ Görüşler için bkz. LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 552, kn. 239. Söz gelimi, psikolojik yaklaşımlar kapsamında, "başka bir suçu işlemek için vazgeçme" gibi ahlaki açıdan kabul edilebilir olmayan saiklerde de vazgeçmenin gönüllü olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bkz. EISELE/HEINRICH, s. 199, kn. 539.

¹³⁸ Karar için bkz. BGH, 2 StR 665/87 - 13.1.1988 (LG-SchwG Mainz) (Beck-online, E.T. 8.12.2024). Ayrıca bkz. LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 552, kn. 239; MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 103. Alman öğretisinde son dönemde her iki yaklaşımın güçlü taraflarını psikolojik-normatif bir teoride sentezlemeye yönelik çabalara rastlanmaktadır. Bilgi için bkz. BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 41; BOZBAYINDIR, s. 115-116.

¹³⁹ Normatif teoriler hakkında bilgi için ayrıca bkz. KAHRAMAN, Recep, "Gönüllü Vazgeçmenin Sübjektif Unsurunun İçsel ve Dışsal Kararlara Göre Değerlendirilmesi", *İzmir Barosu Dergisi*, Yıl: 85, Sa. 3, Eylül 2020, s. 157-188, s. 165.

¹⁴⁰ Görüş hakkında bilgi için bkz. LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 552-553, kn. 241; BOZBAYINDIR, s. 108.

edilmiştir¹⁴¹. Federal Mahkeme de vazgeçme saikini ahlaki nitelik açısından incelemeyiz¹⁴².

Alman öğretisinde *Jäger*, failin geri dönme iradesinin tek başına yeterli olmadığını, ek olarak bu iradenin özgür bir şekilde oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. Yazar, bunun için de vazgeçmenin gönüllü olup olmadığı bakımından aranacak ölçütlerin, dolaylı faillikte benimsenen ilkelerle benzer şekilde oluşturulabileceği kanaatindedir¹⁴³. Yazara göre, dolaylı faillikte söz konusu olan cebir, kusur yeteneğinin mevcut olmaması, hata gibi sebeplerin olduğu durumlarda vazgeçmenin gönüllü olmadığını kabul etmek gerekir¹⁴⁴.

Başka bir normatif teoriye göre, cezanın amaçları üzerinden konuyu ele almak gerekir. Bu görüş, hukuki durumun eski hâline getirilmesi kapsamında konuyu inceleyerek hukukiliğe geri dönüş yapan fail açısından bir cezaya hükmedilmesinin gereksiz hâle geleceğini ifade etmiştir¹⁴⁵. Cezanın genel ve özel önleme amaçları kapsamında failin cezalandırılması, hukuka uygun davranma iradesini ortaya koyduğu durumlarda gereksiz olmuştur¹⁴⁶.

Alman yazar *Roxin*'in suçlu mantığı (*Verbrechervernunft*) teorisine göre, şayet failin vazgeçme yönündeki davranışı, somut suç planının risklerini ve fırsatlarını soğukkanlı bir şekilde ölçüp tartan inatçı bir suçlu için makul görünüyorsa, bu davranış suçlu mantığına uygun düşer ve failin, hukuk düzeninin zeminine tekrardan ayak bastığını kabul etmek mümkün değildir. Yazara göre, bu durumda failin vazgeçmesinin gönüllü olduğunu söylemek mümkün olmaz¹⁴⁷. *Roxin*, gönüllülük meselesinin psikolojik olarak değil de normatif olarak ele alınması gerektiği kanaatindedir¹⁴⁸. Yazar, burada öncelikli olarak bir ahlaki

¹⁴¹ HAAS, Volker, “Zum Rechtsgrund von Versuch und Rücktritt”, *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZStW)*, C. 123, Sa. 2, 2011, s. 226-259, s. 235. Alman öğretisinde *Cornelius*, Al.CK'da, vazgeçme saikinin ahlaki olarak kabul edilebilir olup olmadığına bakılmadığını belirterek failin, başka bir yerde suçtan daha yüksek bir yarar elde edebileceği beklentisiyle icra hareketlerini bırakması durumunda da vazgeçmesinin gönüllü olduğunu ileri sürmüştür. Bkz. BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 39.

¹⁴² NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 54; BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 39.

¹⁴³ JÄGER, Christian, “Das Freiwilligkeitsmerkmal beim Rücktritt vom Versuch”, *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZStW)*, C. 112, Sa. 4, 2000, s. 783-810, s. 794; ayrıca bkz. BABA, *Gönüllülük*, s. 1133-1134.

¹⁴⁴ JÄGER, *Das Freiwilligkeitsmerkmal*, s. 809-810; ayrıca bkz. BOZBAYINDIR, s. 107.

¹⁴⁵ Görüşler hakkında bilgi için bkz. LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 553, kn. 242.

¹⁴⁶ Görüşler hakkında bilgi için bkz. BOZBAYINDIR, s. 105; BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 40.

¹⁴⁷ ROXIN, s. 256; ayrıca bkz. KASPAR, s. 213, kn. 142; LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 553, kn. 243; BOZBAYINDIR, s. 109-110; MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 111.

¹⁴⁸ ROXIN, s. 253 vd.; KREY/ESSER, s. 587, kn. 1306; bkz. SCHROEDER, s. 189.

değerlendirme değil, suç politikası yönünden yapılan bir değerlendirme olduğunu savunur¹⁴⁹. Söz gelimi, fiilinin yakında keşfedileceği tehlikesini gören ve bunun üzerine vazgeçen failin bu davranışı, suçlu mantığına uygun olduğu için vazgeçmesinin gönüllü olmadığını kabul etmek gerekir, zira suçlu mesleğinin kurallarına uygun davranan fail, hukuk sistemi tarafından ödüllendirilmeyi hak etmemiştir¹⁵⁰. Başka bir örnek vermek gerekirse, fail, villaya hırsızlık amacıyla girer, oradaki kasayı kurcaladığı esnada bir anons duyar ve polis ekiplerinin evi kuşattığını öğrenir. Failin hâlen daha eylemini sürdürerek kasadaki eşyaları çantasına koyması mümkün olmakla birlikte eşyalarla beraber oradan kaçması pek olası değildir. Bu durumda, fiilin icrasına devam etmek fail açısından tamamen mantıksız olacağı için vazgeçme davranışı gönüllü değildir¹⁵¹. Bu teori, suçlu mantığı yaklaşımının bireysel vakalarda somutlaştırılmasının güç olduğu gerekçe gösterilerek eleştirilmiştir¹⁵².

Amelung da meseleye normatif bakış açısıyla yaklaşmıştır. Yazara göre, hukuki menfaat için somut bir tehlike meydana getiren fail, tehlikeli fiilinin icrasından vazgeçtiğinde tehlikeyi tersine çevirmeye yönelik bir faaliyette bulunmuş olur. Teşebbüse başlayan failin ihlal ettiği normun geçerliliği bu şekilde onaylandığında ve vazgeçildiğinde, faile ceza vermeden de ceza hukukunun genel amacına ulaşılabilir¹⁵³. Yazara göre, üzerinde hâkimiyet kurulamayan bedensel veya içsel türde belirleyici etkiler olmaksızın teşebbüsten vazgeçen kimsenin bu vazgeçmesi gönüllüdür¹⁵⁴.

Netice itibarıyla, normatif teorilerin, farklı formülasyonlara sahip olsalar da nihayetinde failin “hukukiliğe geri dönüş” yapması gerektiğini¹⁵⁵ ortak bir şart olarak aradıklarını söylemek gerekir¹⁵⁶. Bu teoriler, vazgeçme davranışından yola çıkarak failin “hukukiliğe geri dönüş” yapıp yapmadığını inceler ve genel

¹⁴⁹ ROXIN, s. 257.

¹⁵⁰ ROXIN, s. 256.

¹⁵¹ EISELE/HEINRICH, s. 199, kn. 538.

¹⁵² Görüşler için bkz. LK StGB/MURMANN StGB § 24, s. 554, kn. 244.

¹⁵³ AMELUNG, s. 244.

¹⁵⁴ AMELUNG, s. 244; bu konuda ayrıca bkz. BOZBAYINDIR, s. 107-108.

¹⁵⁵ Hukukiliğe geri dönüş fikriyle alakalı olarak cinsel suçlarla ilgili bir örnek verilebilir. Söz gelimi, öğretide, failin nitelikli cinsel saldırı suçunu işlemek için icraya başladığı esnada heyecan, korku ya da gerginlik duygusundan kaynaklı olarak iktidarsızlık yaşayıp suçun icrasını bıraktığı durumlarda, hukukiliğe geri dönüş yapmadığı için vazgeçmenin gönüllü olmadığı ileri sürülmüştür. Bkz. IŞİKA, s. 199. Ancak fail, vicdan azabı, utanç, pişmanlık gibi duygular sebebiyle içsel olarak bir tersine dönüş hâli içerisine girdiği için iktidarsızlık yaşamışsa, burada vazgeçme gönüllüdür. Bkz. IŞİKA, s. 199-200; benzer TOZMAN, **Suçta Teşebbüs**, s. 301.

¹⁵⁶ MükStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 110.

bir değerlendirme neticesinde failin hukukiliğe geri dönüş yaptığı anlaşılıyorsa, vazgeçmenin gönüllü olduğunu kabul ederler¹⁵⁷. Fail, norma uymak ile normu ihlal etmek arasındaki çatışmayı, neticede normdan yana bir şekilde vazgeçerek çözüme kavuşturmuş olmalıdır¹⁵⁸.

Hoffmann-Holland, gönüllülük konusunda failin karar verme özgürlüğünün başlangıç noktası olarak alınmasının, Al.CK'nın 24'üncü maddesinin lafzının zorunlu bir sonucu olduğunu, normatif değerlendirmelerin burada olsa olsa tamamlayıcı bir yorum aracı olarak kullanılabileceğini, kesinlikle psikolojik ölçütün ikamesi olarak görülemeyeceğini savunmuştur. Yazara göre, bu konu, kanunun lafzını aşan bir yorum uygulaması ile değil, kanun değişikliği ile çözülebilir¹⁵⁹. Ayrıca normatif teorilerin yaklaşım tarzına yöneltlen bir diğer eleştiri ise vazgeçmenin bu şekilde sınırlı olarak yorumlanması durumunda mağdurun korunmasının mümkün olmayacağıdır¹⁶⁰.

c. Türk Öğretisinin Konuya Yaklaşımı ve Değerlendirmelerimiz

Alman öğretisinde terk edilmesine rağmen, ülkemiz öğretisinde gönüllülüğün tespitinde, hâlen Frank formülü gözetilerek değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir¹⁶¹. *Sözüer*, Frank formülünü eleştirmiştir. Yazara göre, Frank formülünde geçen “suçu tamamlama imkânına sahip olduğum hâlde bunu istemiyorum” şeklindeki ölçüt kabul edilirse, icranın başında mevcut olmayan, ancak sonradan ortaya çıkan yeni riskler karşısında failin icrayı bıraktığı durumlarda vazgeçmeyi gönüllü saymak gerekecektir. Söz gelimi, mağdura ateş edeceği esnada polis sirenlerini duyduğu için icrayı yarıda bırakan fail, bu ölçüt sayesinde gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanabilecektir¹⁶².

Öğretide bir görüşe göre, suçu tamamlama imkânına sahip olan fail, gerekçesi fark etmeksizin icra hareketlerinden vazgeçerse, serbest iradenin varlığı kabul edilmelidir¹⁶³. Ayrıca failin kendi vereceği kararın üzerinde tam bir hâki-

¹⁵⁷ KASPAR, s. 213, kn. 142. Hukukiliğe geri dönüş yapan ve tehlikenin etkisini ortadan kaldırmak suretiyle suç yolundan geriye dönen failin teşebbüsü cezalandırılmaz. Bkz. BOTTKE, Wilfried, *Rücktritt vom Versuch der Beteiligung nach § 31 StGB*, Schriften zum Strafrecht: Band 38, Duncker & Humblot, Berlin, 1980, s. 67.

¹⁵⁸ BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 40.

¹⁵⁹ MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 119.

¹⁶⁰ BABA, *Gönüllülük*, s. 1135.

¹⁶¹ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 377; ÖZBEK/DOĞAN/MERAKLI/BACAKSIZ/BAŞBÜYÜK, s. 490; AKYÜREK, s. 188; DEMİRBAŞ, s. 514; ERDOĞAN, s. 104; YEĞRİM, *Nitelikli Cinsel Saldırı Suçu*, s. 193.

¹⁶² SÖZÜER, s. 248.

¹⁶³ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 444; SÖZÜER, s. 248.

miyetinin bulunduğu hâllerde gönüllü vazgeçmenin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir¹⁶⁴. Bu yaklaşımlar, psikolojik teoriler kapsamında mütalaa edilmelidir.

Öğretide bir görüşe göre, vazgeçmenin gönüllü olmasından failin pişmanlık duyarak herhangi bir engel olmadığı hâlde suçu işlemekten vazgeçmesi anlaşılmalıdır¹⁶⁵. Kanaatimizce gönüllülük için failin pişmanlık duymasını aramaya gerek yoktur¹⁶⁶. Ayrıca kanunun lafzından, vazgeçmenin ahlaki nedenlerden kaynaklanmasının zorunlu olmadığı da anlaşılmaktadır¹⁶⁷.

Öğretide bir görüşe göre, cezalandırılma veya yakalanma korkusu, cesaretsizlik, acıma ya da utanma durumunda vazgeçme gönüllü iken, suç konusunun beklenmeye uygun olmaması hâlinde ise gönüllülük yoktur¹⁶⁸. Söz gelimi, eve salon penceresinin camını sert bir cisimle açarak giren ve hırsızlık suçunu işlemeyi amaçlayan failin, değerli bir şey bulamadığı için evden ayrıldığı bir olayda gönüllü vazgeçme söz konusu değildir¹⁶⁹. Keza daha fazlasını elde etmeyi amaçlayan failin, daha azını elde ettiği durumlarda da gönüllü vazgeçmeden söz edilemez¹⁷⁰.

Türk öğretisinde bir görüşe göre, gönüllülüğün belirlenmesi noktasında iç ve dış faktörler ayrımı yapılabilir ve bu ayrım şu şekilde açıklanabilir¹⁷¹: İç faktörler, merhamet ve acıma gibi failin iç dünyasından kaynaklanan sebepleri ihtiva eder ve bu sebeplerle vazgeçme, gönüllü niteliktedir. Dış faktörler ise kendi içerisinde maddi ve manevi dış faktörler olarak ikiye ayrılabilir. Söz gelimi, failin, hırsızlık için girdiği villadan köpeğin havlaması sonucu kaçması örneğinde, maddi nitelikte dış faktör söz konusudur ve failin vazgeçmesi, gönüllü değildir. Manevi nitelikte dış faktörlere ise, failin ezan sesinden dolayı dini sebeplerle korkuya kapılması ve olay yerinden ayrılması örnek verilebilir, bu durumda, vazgeçme gönüllü niteliktedir.

Kanaatimizce dış faktörlerin maddi ve manevi olarak ikiye ayrılması yerinde değildir. Ezan sesinin Allah korkusunu uyandırması örneğine bakıldığında,

¹⁶⁴ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 443.

¹⁶⁵ ÖZGENÇ, s. 585.

¹⁶⁶ Benzer SÖZÜER, s. 246; İÇEL, s. 542; AKSOY İPEKÇİOĞLU, s. 132; AYDIN, s. 105; benzer SOYASLAN, s. 308; TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 305.

¹⁶⁷ AKYÜREK, s. 188; BABA, *Etkin Pişmanlık*, s. 106; ERDOĞAN, s. 105.

¹⁶⁸ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 377.

¹⁶⁹ Örnek karar için bkz. Yar. 2. CD, E. 2015/12333, K. 2018/4052, 9.4.2018, (Lexpera, E.T. 20.12.2024); benzer yönde bkz. AKBULUT, s. 869-870.

¹⁷⁰ AKBULUT, s. 870; benzer yönde bkz. YEĞRİM, *Türk Ceza Hukukunda*, s. 212.

¹⁷¹ DEMİRBAŞ, s. 513-514; benzer bir yaklaşım için bkz. İÇEL, s. 542.

esasen burada manevi mahiyette bir dış faktör değil, bir iç faktör söz konusudur. Zira failin icra hareketlerini yarıda bırakmasına sebep olan, ezan sesinin uyardığı Allah korkusudur. Burada faili, suç yolunda ilerlemek noktasında harici olarak zorlayıcı bir sebep bulunmadığı için vazgeçme gönüllüdür¹⁷². Buna karşılık, polisin gelmesi üzerine olay yerinden kaçan fail bakımından harici zorlayıcı sebep söz konusu olduğu için burada vazgeçme gönüllü değildir¹⁷³. Bu sebeple çalışmada, gönüllülüğün belirlenmesi noktasında içsel sebepler (failin iç dünyasından kaynaklanan sebepler) ve harici zorlayıcı sebepler (dış faktörler) şeklinde bir ayırmadan hareket edilmiştir.

Bu yönüyle failin maddi faaliyetini felce uğratmak suretiyle ya failin bizzat şahsı üzerinde ya da kullandığı vasıta üzerinde etki doğuran maddi sebepler¹⁷⁴ bize göre, harici zorlayıcı sebeplerle eşanlamlıdır. Başkası tarafından failin kolunun tutulması, saldırıya uğrayan mağdurun direnmesi ve faile ateş ederek onu yaralaması, fiilini icra ederken failin başkaları tarafından yakalanması ya da fark edilmesi durumları, maddi sebeplere örnek verilebilir, bu durumda vazgeçmenin gönüllü olmadığı aşîkârdır¹⁷⁵. Burada suç yolunda failin ilerlemesini maddi olarak önleyen tesadüfi ya da üçüncü kişilerin davranışları söz konusudur¹⁷⁶.

Harici etkilerin varlığı hâlinde, vazgeçmenin hiçbir zaman gönüllü olmadığı şeklinde genel geçer bir sonuca ulaşılamaz¹⁷⁷. Kanaatimizce burada değerlendirme, faile göre yapılmalıdır. Objektif olarak suçun icrası hâlen daha mümkün olsa da fail, sübjektif olarak harici engel karşısında artık suç yolunda ilerleyemeyeceğini düşünüyorsa, vazgeçme gönüllü değildir¹⁷⁸. Bu kapsamda, kararına hâkim olan fail, suç planının icrasının hâlen daha gerçekleştirilebilir olduğunu düşünmesine rağmen, icra hareketlerini yarıda bırakmışsa gönüllülük mevcuttur. Ancak karşılaştığı yeni durum, fail için zorlayıcı bir engel olarak görülüyorsa, vazgeçme gönüllü değildir¹⁷⁹.

¹⁷² Benzer bir örnek için bkz. ÖZTÜRK/ERDEM, s. 369-370.

¹⁷³ Söz gelimi, Yargıtay'ın bir kararına konu olan olayda, fail, mağdurdan para almak için boğazına bıçak dayar, fakat yoldan geçmekte olan aracın sesini duyunca yakalanmamak için mağduru bırakıp olay yerinden ayrılır. Burada vazgeçmenin gönüllü olmadığı, Yüksek Mahkeme tarafından haklı bir şekilde açıklanmıştır. Bkz. Yar. 6. CD, E. 2013/22942, K. 2015/43399, 8.10.2015, (Yargıtay, E.T. 20.12.2024).

¹⁷⁴ ERRA, s. 705-706.

¹⁷⁵ ERRA, s. 706; benzer BOZBAYINDIR, s. 161.

¹⁷⁶ TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 299-300.

¹⁷⁷ KASPAR, s. 214, kn. 144.

¹⁷⁸ Benzer BOZBAYINDIR, s. 161.

¹⁷⁹ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 377.

Kanaatimizce gönüllülüğün tespitinde iki kademeli bir değerlendirmeye ihtiyaç vardır. İlk başta, psikolojik teorilere göre failin vazgeçmesinin gönüllü olup olmadığına bakılır¹⁸⁰. Daha sonra normatif teorilerin gönüllü vazgeçmenin tatbik sahasını daraltma işlevinden¹⁸¹ istifade etmek gerekir. Burada normatif teorilerin, kurumun ihdas amacı ile bağdaşmayan vazgeçmeleri, diğer vazgeçmelerden ayırma noktasında, bir filtreleme görevi gördüğü kanaatindeyiz. Söz gelimi, somut olayda psikolojik teorilere göre, failin vazgeçmesi gönüllüdür. Ancak fail, vazgeçme davranışı ile hukuk düzeniyle girdiği çatışmayı bırakın sona erdirmeyi, daha da körüklemiştir, dolayısıyla burada hukukiliğe geri dönüş fikrine taban tabana zıt bir yaklaşımda bulunmuştur. Bu tip durumlarda, failin vazgeçmesi gönüllü değildir¹⁸². Ancak, normatif teorilerden suçlu mantığı teorisine bilhassa başvurulmasına gerek olmadığı kanaatindeyiz¹⁸³. Zira çalışmada bahsettiğimiz üzere, suçlu mantığı teorisinde model olarak dikkate alınacak suçlunun belirlenmesi, teorisinin somut olaylara tatbiki bakımından güç olabilir. Bize göre, belirli bir normatif teoriyi özel olarak benimsemeye gerek yoktur. Vazgeçmenin gönüllü kabul edilebilmesi için normatif teorilerin ortak bir şart şeklinde “failin hukukiliğe geri dönüş fikrine uygun bir yaklaşımda bulunmasını” aramaları¹⁸⁴ burada yeterli bir değerlendirme ölçütü ortaya koyar.

Bozbayındır, somut olayda hür iradenin mevcut olduğu, ancak gönüllü vazgeçme kurumundan failin yararlandırılmasının hukuk ve adalet duygusuyla bağdaşmayacağı hâllerde bu kurumun *ratio legisinin* dikkate alınması gerektiğini savunmuştur¹⁸⁵.

Işıka, psikolojik ve normatif teorilerin tek başına tatbikinin yeterli olmadığını, zira failin iradesi önem arz ettiği için psikolojik teorilerin hariç tutulama-

¹⁸⁰ Ancak psikolojik teorilerin, failin herhangi bir harici zorlayıcı sebep olmadığı hâlde içsel psikolojik baskı yaşayıp suçun icrasına devam edemediği durumlarda da vazgeçmenin gönüllü olmadığı sonucuna ulaşması, bizce yerinde değildir. Bu konuda bilgi için çalışmanın üçüncü bölümüne bakılmalıdır.

¹⁸¹ BOZBAYINDIR, s. 97.

¹⁸² Bu konu hakkında bilgi için bu çalışmanın üçüncü bölümüne bakılmalıdır.

¹⁸³ Türk öğretisinde suçlu mantığı teorisini benimseyen yazarlara rastlanmaktadır. *Sözür*, vazgeçmenin gönüllü olup olmadığının tespitinde psikolojik yaklaşımlardan ziyade normatif bir değerlendirme yapılması gerektiği kanaatinde. Yazar, bu konuda, Alman yazar *Roxin*’in suçlu mantığı teorisini benimsemiştir. Bkz. SÖZÜER, s. 249. *Tozman* ise, Alman öğreti ve uygulamasında ortaya konulan otonom-heteronom sebep ayırımının vazgeçme davranışının gönüllü olup olmadığının tespitinde kullanılması gerektiği, suçlu mantığı teorisine de yardımcı ölçüt olarak başvurulabileceği kanaatinde. Bkz. TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 296 ve 299. *Yeğrim* de psikolojik ve normatif teorisinin bütünleştirilmesi kanaatinde. Yazara göre, somut olayda vazgeçmenin gönüllü olup olmadığının tespitinde, Alman Federal Mahkemesi kararlarında belirtilen otonom-heteronom ayırımına ve normatif teorilerden suçlu mantığı yaklaşımına birlikte başvurulmalıdır. Bkz. YEĞRİM, *Türk Ceza Hukukunda*, s. 236.

¹⁸⁴ BOZBAYINDIR, s. 106.

¹⁸⁵ BOZBAYINDIR, s. 162.

yacağını, kurumun ihdas amacı düşünüldüğünde, failin meşru hukuki zemine dönüş yapmış olması gerektiğini, bu sebeple normatif teorilerin de dışlanamayacağını savunmuştur. Yazara göre, somut olaylarda psikolojik ve normatif teorilerin birbirlerini tamamlayıcı olarak tatbik edilmeleri icap eder¹⁸⁶.

III. GÖNÜLLÜLÜKLE İLGİLİ BAZI ÖZEL DURUMLAR

A. Vazgeçme Saiklerinden Yakalanma veya Cezalandırılma Korkusu

Gönüllü vazgeçme hükümlerinin tatbiki bakımından TCK, vazgeçme saikine önem vermemiştir¹⁸⁷. Yakalanma veya cezalandırılma korkusu da dâhil olmak üzere, vazgeçme saiki, tek başına 36'ncı maddenin uygulanmasına engel teşkil etmez¹⁸⁸. Psikolojik teorilere göre önemli olan, vazgeçme saikinin, suç yolundan dönmek konusunda başka bir seçenek bırakmayacak ölçüde faili etkileyip etkilemediğidir¹⁸⁹. Belirleyici olan, günün sonunda failin dışarıdan gelen etkilere rağmen serbest bir karar verip veremeyeceğidir¹⁹⁰. Hatta failin fiilinin pek yakında keşfedileceği korkusuyla hareket ettiği durumlarda dahi failin bakış açısına göre, harici şartların, kendisinin çok önemli olduğunu düşündüğü, fiilinin keşfedilme riskini önemli ölçüde artırıp artırmadığı yönünden bir değerlendirme yapılmalıdır¹⁹¹. Fiilinin keşfedilmesi söz konusu olmasına rağmen, failin hâlen daha kendi kararlarının hâkimi olabilmesi mümkündür. Söz gelimi, fail, en başından beri halka açık bir alanda fiili gerçekleştiriyor, davranışların gizliliğini en başından beri umursamıyor ya da kendisi için önemli bir risk artışı gerçekleşmeden, kendisini yakalamaya hazır olan üçüncü kişiler ortaya çıkana kadar hâlen daha bir engelleme olmadan fiilin icrasına devam edebiliyorsa, burada vazgeçmenin gönüllü olduğu sonucuna ulaşılabilir¹⁹².

Fiilinin keşfedilme korkusu, failin hareketleri için büyük ölçüde belirleyici olduğunda vazgeçme gönüllü değildir¹⁹³. Söz gelimi, bir banka soyguncusunun

¹⁸⁶ İŞİKA, s. 187-188.

¹⁸⁷ AKSOY İPEKÇİOĞLU, s. 132; benzer ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 743.

¹⁸⁸ Öğretide harici bir sebep olmadığı hâlde korkuya kapılan, suça devam etmeye yönelik ilgisini kaybeden, olayın seyrinden ötürü yaşadığı can sıkıntısı, keyifsizlik gibi duygularla icra hareketlerini sürdürme hevesi kalmayan failin vazgeçmesinin gönüllü olduğu ileri sürülmüştür. Bkz. HAKERİ, s. 495.

¹⁸⁹ TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 284; NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 54; BABA, *Gönüllülük*, s. 1130.

¹⁹⁰ EISELE/HEINRICH, s. 199, kn. 537.

¹⁹¹ KREY/ESSER, s. 585, kn. 1302.

¹⁹² MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 107. Federal Mahkemeye göre, failin fiilinin gizliliğini en başından beri önemsemediği durumlar bakımından fiilin keşfedilmesi, tek başına, vazgeçmenin gönüllü olmasını engellemez. Bkz. BGH, 3 StR 470/06 - 8.2.2007 (LG Wuppertal) (Beck-online, E.T. 10.12.2024).

¹⁹³ KREY/ESSER, s. 586, kn. 1303.

planını başarılı bir şekilde icra etme imkânı, bankada görevli memur ortaya çıkana kadar bir süre hareketsiz olarak ve maskeli şekilde kalması durumunda önemli ölçüde azalacağı için bu durumda vazgeçmesi gönüllü değildir¹⁹⁴. Esasen normatif teorilerin çoğu zaman, psikolojik teorilerle aynı sonuçlara ulaştığı şeklindeki görüşlere¹⁹⁵ bu örnekler bakımından hak vermek gerekir. *Kaspar*'a göre, suçun ortaya çıkması tehlikesini yüksek gören failin vazgeçtiği durumlarda, bu vazgeçme hem suçlu mantığına uygun olduğu için normatif teoriye göre hem de hür iradeye dayanmadığı için psikolojik teoriye göre kanunun aradığı şekilde bir vazgeçme sayılamaz, dolayısıyla bu durumda her iki görüş aynı sonuçlara ulaşmaktadır¹⁹⁶. Kaldı ki, suçlu mantığı teorisini ileri süren *Roxin* de fiilin keşfedileceğini ve dolayısıyla suç planının başarısız olacağını gören failin vazgeçmesi durumunda, gönüllü vazgeçmenin söz konusu olmadığını belirtmiştir¹⁹⁷.

Başka bir görüşe göre, failin fiilin keşfedileceği korkusu ile hareket ettiği hâllerde psikolojik yaklaşımlar yerine, normatif yaklaşımlardan suçlu mantığı teorisine başvurulmalıdır. Keşfedilme korkusundan dolayı vazgeçen failin bu davranışı, suçlu mantığına uygunsa, vazgeçme gönüllü değildir. Buna karşılık, fiilin icrasına problemsiz bir şekilde devam etmek hâlen daha mümkün olduğu için vazgeçme, titiz bir şekilde düşünen bir suçlunun bakış açısıyla mantıksız bir davranışsa, gönüllü vazgeçmenin şartları gerçekleşmiştir¹⁹⁸.

Federal Mahkemeye göre, fail, fiilin icrasına devam etmesi durumunda ihbar edileceğinden ya da yakalanacağından eminse, vazgeçme gönüllü değildir¹⁹⁹. Aynı karara konu olan olayda, fail, mağdura gönderdiği iki adet mektupta, kendisine bir miktar para göndermesini, aksi takdirde kızlarından birine bir şey olacağını yazmıştır. Akabinde planlanan teslim gününden önce fail, ciddi bir endişeye kapılır ve mağdurun, polise haber verdiğine inanır. Parayı fark edilmeden ve polis tarafından derhâl yakalanmadan almanın bir yolunu göremediği için planının faydasız olduğuna inanır ve kararlaştırılan teslim yerinde ortaya çıkmaz. Yüksek Mahkeme, bahsi geçen kriterini uygulayarak burada failin zorlayıcı engellerle karşılaştığı için suç yolundan döndüğünü ve vazgeçmesinin gönüllü olmadığını kabul etmiştir²⁰⁰.

¹⁹⁴ BGH, 1 StR 484/92 - 1.9.1992 (LG München I) (Beck-online, E.T. 9.12.2024). Karar hakkında ayrıca bkz. MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 107.

¹⁹⁵ BOZBAYINDIR, s. 97; TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 299.

¹⁹⁶ Bkz. KASPAR, s. 214, kn. 146.

¹⁹⁷ ROXIN, s. 254.

¹⁹⁸ EISELE/HEINRICH, s. 199, kn. 538.

¹⁹⁹ BGH, 4 StR 532/92 - 17.12.1992 (LG Bielefeld) (Beck-online, E.T. 9.12.2024).

²⁰⁰ BGH, 4 StR 532/92 - 17.12.1992 (LG Bielefeld).

Alman öğretisinde failin, suçun işlenmesiyle alakalı öngörülemez zorluklarla veyahüt failinin keşfedilmesi riskiyle karşı karşıya kaldığı ve bunun sonucunda kendi iradesinden bağımsız saiklerle zorlandığı durumlarda vazgeçmenin gönüllü olmadığı ifade edilmiştir²⁰¹. Buna karşılık eyleme başladıktan sonra suç planının tatbikiyle ilgili değişen şartlarla karşılaşmasına rağmen, temelde bu planı amaçladığı şekilde gerçekleştirebileceğini düşünüyor, ancak mağdura acıma, pişmanlık, utanç veya diğer içsel sebeplerle fiiline devam etmiyorsa, gönüllü vazgeçme söz konusudur²⁰². Keza failin değerlendirmesine göre, son icra hareketinin gerçekleştirilmesinden bu yana, keşfedilme riski büyük ölçüde aynı kalmışsa, gönüllülüğün varlığı kabul edilebilir²⁰³.

Failin cezalandırılma korkusu, vazgeçmeden başka bir seçenek bırakmayacak şekilde şartların fail aleyhine değişmesinden kaynaklanmadığı müddetçe vazgeçmenin gönüllü olduğu söylenebilir²⁰⁴. Sonuç olarak, polisin olay yerine gelmesi gibi harici zorlayıcı şartlar karşısında failin vazgeçmesi, yakalanma veya cezalandırılma saikinin, diğer saiklere nazaran ağır basmasından kaynaklandığında vazgeçmenin gönüllü olmadığını kabul etmek gerekir²⁰⁵. Vazgeçmenin gönüllü olup olmadığı hususu şüpheli ise, bu durumun failin lehine olarak çözülmesi gerekir²⁰⁶. Burada şüphe kuralına göre, gönüllülüğün var olduğu kabul edilmelidir²⁰⁷.

B. Failin Suç Yolunda İlerlemesini Engelleyen Harici Zorlayıcı Şartlar Olmadığı Hâlde Ortaya Çıkan İçsel Psikolojik Baskılar

Psikolojik teoriler, içsel ya da harici nitelikte zorlayıcı bir sebep olmadığı hâlde, hür bir şekilde aldığı karar neticesinde icrayı bırakan failin bu vazgeçmesini gönüllü kabul eder²⁰⁸. Yani, harici zorlayıcı sebeplerden kaynaklanmayan

²⁰¹ MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 118. *Engländer*, icra hareketleri esnasında üstesinden gelinmesi için daha fazla çaba gerektiren, daha fazla zaman, ek kaynaklar kullanımı gibi yeni zorluklarla karşılaşan failin, önceki tercihleri göz önüne alınarak fiilin icrasına devam etmesinin yine de rasyonel bir hareket olacağı sonucuna ulaşılabilirse, vazgeçmenin gönüllü olduğu fikrindedir. Bkz. NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 61.

²⁰² MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 119.

²⁰³ NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 60.

²⁰⁴ KREY/ESSER, s. 585, kn. 1302.

²⁰⁵ MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 107.

²⁰⁶ BGH, 4 StR 549/07 - 29.11.2007 (LG Lübeck) (Beck-online, E.T. 10.12.2024). Aynı yönde bkz. LACKNER/KÜHL/HEGER/HEGER StGB § 24, kn. 16; benzer YEĞRİM, *Türk Ceza Hukukunda*, s. 201.

²⁰⁷ BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24, kn. 40.

²⁰⁸ KASPAR, s. 213-214, kn. 144; benzer EISELE/HEINRICH, s. 199, kn. 537; benzer BRINGEWAT, s. 269, kn. 559.

işsel psikolojik baskılar da somut olaya göre, vazgeçmenin gönüllü olmasını engelleyebilir²⁰⁹. Her psikolojik baskının değil de failin suçun icrasına devam etmesini imkânsız kılan yoğunluğa ulaşan psikolojik baskıların önem taşıdığını belirtmek gerekir²¹⁰. Psikolojik baskının gücü, failin özgür iradesiyle hareket etme imkânını tamamen ortadan kaldırıyorsa, vazgeçme gönüllü değildir²¹¹. Bunun için işsel baskının, aşırı korku ya da psikolojik olarak felce uğrama şeklinde tezahür etmesi, yani dayanılmaz olması icap eder²¹².

Federal Mahkemenin istikrar kazanan içtihatlarına göre fail, hâlen daha eyleminin başarıyla icra edilebileceğini düşünmesine rağmen, aşırı korku, psikolojik olarak önemli ölçüde şoka uğrama gibi sebeplerle, kendini suçun unsurlarını gerçekleştirmeye yönelik diğer hareketleri yapma konusunda muktedir görmüyorsa, vazgeçmesi gönüllü değildir²¹³. Nitekim bir kararda, failin yaşadığı işsel psikolojik baskının şiddetinden yola çıkılarak harici zorlayıcı bir sebep olmadığı hâlde vazgeçmenin gönüllü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karara konu olayda, A, üvey babasını öldürmek için kaldığı yere gitmeyi amaçlar. Suç ortağı olarak S'yi ayarlar, S'nin bu işten menfaati, üvey babanın parası ve aracıdır. İkili, A'nın üvey babası ve üvey annesinin kaldıkları yere gizlice girerler, ancak çıkan gürültüden o esnada uyumakta olan üvey anne uyanır. S, üvey annenin ağzını yastıkla kapayıp kafasına çekiçe vurur, A da ona bu esnada yardımcı olur ve üvey anne ölür. A, hâlen daha üvey babasını öldürmek istese de üvey annesinin ölümünden psikolojik olarak o kadar etkilenir ki neticede üvey babasını öldürmeden olay yerinden ayrılır²¹⁴.

Kanaatimizce psikolojik teorilerin bu yaklaşımı her zaman doğru sonuçlar ortaya koymaz. Söz gelimi, rüyasında sık sık polis tarafından yakalandığını gören failin, suçun icra hareketleri esnasında polis sirenleri duyduğu zannıyla korkarak olay yerini terk etmesi, gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanmasına engel değildir²¹⁵. Bu örnekte failin yakalanacağı korkusu, yalnızca iç dünyasında cereyan eden durumlardan kaynaklanmıştır. Fail, harici zorlayıcı bir engel sebebiyle icrayı yarıda bırakmamıştır. Bu bakımdan failin korkusunun, dış

²⁰⁹ IŞİKA, s. 179.

²¹⁰ NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 62.

²¹¹ MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 103.

²¹² NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 62.

²¹³ MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 107.

²¹⁴ BGH, 1 StR 418/97 - 7.10.1997 (LG Heilbronn) (Beck-online, E.T. 11.12.2024).

²¹⁵ Benzer bir örnek ve aynı yönde ulaşılan sonuç için bkz. AKSOY İPEKÇİOĞLU, s. 132.

dünyada bir karşılığa sahip olup olmadığı belirleyici olacaktır. Zira hukuk sistemi, insan doğasının en derin anlamlarını araştırmakla mükellef olmadığı gibi failden mahkeme huzurunda iç dünyasının bütün detaylarını açıklaması da beklenemez²¹⁶. Bu yönüyle, harici zorlayıcı bir sebep olmadığı hâlde failin içsel olarak birtakım korkular yaşayıp icrayı yarıda bıraktığı hâllerde, vazgeçmenin gönüllü olduğunu kabul etmek icap eder²¹⁷. Kaldı ki, dışarıya yansıyan herhangi bir durum olmamasına rağmen, failin psikolojik olarak şok hâlinde olduğu için icra hareketlerini sürdüremediği şeklindeki bir hususun ispatı çoğu zaman mümkün olmayacaktır. Öğretide haklı bir şekilde psikolojik teori kapsamında, görünüşte açık bir şekilde belirlenen ayırım ölçütlerinin, uygulamada katı bir şekilde tatbikinin mümkün olmadığı, zira failin psikolojik saik durumunun belirlenemeyeceği ifade edilmiştir²¹⁸.

Alman öğretisinde *Roxin*, benzer bir örnek vererek hırsızlık suçunun icrasına başlayan failin, somut bir sebep olmadığı hâlde aniden yoğun bir korkuya kapılarak olay yerini terk ettiği durumda, kendi mesleğinin ölçütlerine göre makul olmayan bir davranışta bulunduğunu, bu sebeple hukuk sistemi tarafından ödüllendirilmeyi hak ettiğini ifade etmiştir. Yazara göre, burada vazgeçme gönüllüdür²¹⁹.

Alman öğretisinde haklı bir şekilde ifade edildiği üzere, suçun tamamlanmasına kadar olan aşamada failin, suçun icrasını devam ettirme noktasındaki fiziksel yetersizlikleri, içsel bir tersine dönme hâlinden, yani bir tercih değişikliğinden kaynaklanıyorsa, failin bu kurumdan faydalandırılmaması, haklı gösterilebilir bir durum değildir. Bu görüş, Federal Mahkemenin, bilhassa failin dayanılmaz psikolojik baskı yaşadığı hâllerde, genel olarak gönüllülüğün varlığını reddeden kararlarını da eleştirmektedir. Aynı yazara göre, fail, kendi eylemlerinden dolayı dehşete düşerek suçu tamamlamasını imkânsız hâle getiren bir şok hâline girdiğinde, Federal Mahkemenin içtihatlarının aksine, vazgeçmenin gönüllü olduğu sonucuna ulaşmak gerekir²²⁰.

Federal Mahkemenin başka bir kararına konu olan olayda, fail, gerekirse kullanmak için yanına aldığı elektroşok cihazı ve biber gazıyla bir kuyumcuya girer, gözlenmeden değerli takıları almasının mümkün olmadığını anlayınca

²¹⁶ Görüş hakkında bilgi için bkz. *ERRA*, s. 683.

²¹⁷ Benzer *TOZMAN, Suça Teşebbüs*, s. 300. Türk öğretisinde benzer bir görüşe göre, harici bir etki olmadığı hâlde tamamen failin iç dünyasında ortaya çıkan söz gelimi, yakalanma ve cezalandırılma korkusu gibi duygular sebebiyle icrayı bıraktığı hâllerde, vazgeçme gönüllüdür. Bkz. *PARLAR/ÖZTÜRK*, s. 535.

²¹⁸ *BeckOK StGB/CORNELIUS StGB* § 24, kn. 39.

²¹⁹ *ROXIN*, s. 256; ayrıca bkz. *BOZBAYINDIR*, s. 110.

²²⁰ *NK-StGB/ENGLÄNDER StGB* § 24, kn. 62.

kuyumcu üzerinde elektroşok cihazını tatbik eder. Ancak, aleti kullanmayı çok fazla bilmediği için kendine de biraz elektrik verir, bu esnada kuyumcu paniğe kapılır ve çığlık atar. Fail, durumun kontrolünü kaybeder, kendine de elektrik verdiği için eline kramp girmiştir, rastgele bir şekilde elektroşok cihazını tatbik etmeyi sürdürür. Cihazı nasıl kapatacağını bilmediği gibi kuyumcunun çığlıkları sonucu iyice paniğe kapılır, sağlıklı bir şekilde düşünemez, değerli takıları alma imkânı olduğu hâlde dükkândan ayrılır. Federal Mahkemeye göre, harici şartların suçun tamamlanmasını engellemediği bu gibi hâllerde, failin icra hareketlerine devam etmemesi, iradesinden bağımsız şartların bunu imkânsız hâle getirmesiyle alakalı ise vazgeçmenin gönüllü olmadığını kabul etmek gerekir. Şoka uğrama gibi dayanılmaz içsel baskılar, failin suçu işlemesini engellediğinde böyle bir durum söz konusudur. Failin, suç planının tatbikini hâlen daha mümkün görüp görmediği ve hâlen kendi kararlarının hâkimi olarak kalıp kalmadığı, burada değerlendirmede belirleyicidir. Failin mağazadan kaçarken mücevher almaması, yaşadığı panik hâlinen ötürü sağlıklı düşünememesinden kaynaklanmış, neticede kendi kararlarının hâkimi olarak kalamamıştır. Bu sebeple, olayda, vazgeçmenin gönüllü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır²²¹.

Kanaatimizce vazgeçmenin gönüllü olmadığı şeklindeki sonuç yerinde olmakla birlikte gerekçeler için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Burada failin panik hâlinin, yani içsel baskının ortaya çıkması, tamamen harici zorlayıcı şartlardan kaynaklanmıştır. Esasen failin panik hâline kapılması, harici dünyadaki birtakım şartlara verdiği reaksiyon ile alakalıdır. Federal Mahkemenin, somut olayda, harici zorlayıcı şartlar bulunmadığını belirterek meseleyi sadece içsel baskı perspektifinden tartışmasına katılmamız mümkün değildir.

Devriye gezen polis ekiplerinin geldiğini fark eden failin, hırsızlık yapmak için girdiği işyerini, yakalanacağı korkusuyla terk etmesi durumunda ise gönüllü vazgeçme değil, teşebbüs söz konusudur. Zira bu hâlde, failin korkularının dış dünyada somut bir karşılığı mevcuttur. Esasen, bu örnekte, failin icra hareketlerine son vermesi, harici sebep dolayısıyla iradesinin etkilenmesinden ileri gelmektedir. Keza kolluk tarafından takip edilen failin, yakalanacağını düşünerek çaldığı malları bırakması durumunda, gönüllü vazgeçme yoktur²²².

²²¹ “BGH, 3 StR 89/15 - 28.5.2015 (LG Düsseldorf)”, aktaran JÄGER, Christian, Anmerkung zum Urteil des BGH vom 28.5.2015 - 3 StR 89/15 - (Schockschwerenot!), JA, 2016, kn. 232-233. Jäger, failin iradesinden bağımsız şartların icra hareketlerine devam etmesini imkânsız hâle getirdiği durumlarda başarısız teşebbüsün tartışılması gerektiğini belirterek Federal Mahkemenin bu tespitlerini eleştirmiştir. Bkz. JÄGER, Anmerkung zum Urteil, kn. 233-234.

²²² Yar. 2. CD, E. 2012/25717, K. 2013/22784, 7.10.2013, (Yargıtay, E.T. 19.12.2024).

C. Failin Hukukiliğe Geri Dönüş Fikrine Taban Tabana Zıt Yaklaşımında Bulunduğu Hâller

Faili suç yolunda ilerlemekten alıkoyan harici engeller bulunmadığı hâlde, bazen failin suçun icrasına devam etmemesi, hukukiliğe geri dönüş fikrine taban tabana zıt bir yaklaşımın ürünü olabilir. Yargıtay'ın bir kararına konu olan olayda, nitelikli cinsel saldırı eylemini gerçekleştirmek için icra hareketlerine başlayan fail, mağdurun ellerini bağlayıp, elbiselerini çıkarmış, cinsel organını sokmak için girişimde bulunmuştur. O esnada, mağdura “*Benimle evlenmeyi kabul edersen seni bırakırım, kabul etmezsen benden kurtulamazsın*” demiştir. Mağdur da bu teklifi sözde kabul etmiş, fail de nitelikli cinsel saldırıya devam etmemiştir. Yargıtay, bu olayda, failin harici bir sebep olmaksızın suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçtiğini kabul etmiştir²²³.

Evlenmeye razı olması durumunda mağduru bırakacağını söyleyen failin bu davranışı, cinsel dokunulmazlığa karşı tehdit mahiyetindedir. Nitelikli cinsel saldırıya yönelik icra hareketlerine başlayan fail, mağdura karşı tehdit niteliğindeki bu sözleri söylemiş ve mağdurun buna karşı verdiği reaksiyona göre, nitelikli cinsel saldırı fiilini yarıda bırakmıştır. Nitelikli cinsel saldırı suçuyla karşı karşıya kalan mağdur ise iradesi baskı altında olduğundan faille evlenmeyi kabul etmiştir²²⁴.

Psikolojik teorilerin, bu tip olaylarda tatmin edici sonuçlar vermesi mümkün değildir. Zira fail, suçun icrasına devam etme imkânına sahiptir. Mağdurun tehdide karşı gösterdiği reaksiyona göre, özgür iradesiyle bir seçim yapabilir. Ancak vazgeçmeyi gönüllü kabul etmek, gönüllü vazgeçme kurumunun ihdas amacı ile taban tabana zıt bir sonucu benimsemek anlamına gelecektir²²⁵.

Yine sorgulanması gereken bir başka husus, vazgeçmede gönüllülük meselesinin, “failin iradesi, suç üzerindeki hâkimiyeti, icraya devam etme imkânı” gibi ifadelerle açıklanmasının her zaman mümkün olup olmadığıdır. Alman

²²³ Yar. 14. CD, E. 2015/2166, K. 2015/6021, 4.5.2015, (Yargıtay, E.T. 19.12.2024).

²²⁴ Federal Mahkemenin bir kararına konu olan benzer bir olayda, cinsel suçun icrasına başlayan fail, mağdurun onu oyalamak için gönüllü bir şekilde ilişkiye razı olduğunu belirtmesi üzerine, fiilini bu şekilde kolay bir şekilde gerçekleştirebileceğini düşünüp suçun icrasından vazgeçmiştir. Federal Mahkemeye göre, failin vazgeçmesini sağlayan etki, mağdurdan kaynaklansa bile neticede fail, kendi kararını verdiği için vazgeçmesi gönüllüdür. Bkz. BGH, 4 StR 16/55 - 14.4.1955 (LG Hagen) (Beck-online, E.T. 10.12.2024). Karar hakkında bkz. MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24, kn. 108.

²²⁵ Öğretide benzer bir örnek açısından *Işıka*, bu tip durumlarda failin amacına ulaşmak noktasındaki düşüncesini korumaya devam ettiğini, normatif teoriler bakımından konu değerlendirildiğinde, hukuki zemine dönüş yapılmadığı için vazgeçmenin gönüllü olmadığını kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. IŞİKA, s. 196.

öğretisinde *Roxin* de hür irade şartının, sadece suçun işlenmesi imkânının devam etmesi şeklindeki psikolojik ölçütlerle açıklanmasının isabetsiz olduğunu haklı bir şekilde ifade etmiştir²²⁶.

Gönüllü vazgeçmenin varlık amacını açıklayan teorilerden biri olan altın köprü teorisine göre, failin yoluna altın köprüler inşa edilerek suç yolundan dönmesi için bir teşvik sağlanmaktadır. Ancak, failin vazgeçme davranışı, somut olayda olduğu gibi ilk suçun icrası esnasında işlediği başka bir suça karşı mağdurun verdiği reaksiyona göre şekilleniyorsa, burada vazgeçmeyi gönüllü kabul etmek mümkün olmaz. Zira, altın köprüler, faile yeni suçlar işlemesi için değil, suç yolundan dönmesi için inşa edilmektedir.

Yine yakın tarihli bir Yargıtay kararına konu olan olayda, fail, bir anda mağdura sarılıp yanağından öpmüş, buna sinirlenen mağdurun, tam kalkacağı esnada onu kucağına oturtmuş, direnmesi üzerine saçlarından tutup yere düşürmüş ve ona arkadan sarılmış, kendi pantolonunu çıkarıp mağdurun da eteğini çıkarmaya çalışmış, mağdurun bağırarak evden çıkmak için giriş kapısına gitmesi üzerine arkasından gelerek mağduru tekme atmak suretiyle evden atmıştır. Yüksek Mahkemeye göre, fail, burada nitelikli cinsel saldırının icrasından gönüllü olarak vazgeçmiştir²²⁷. Mağdurun direnmesi sebebiyle suçu işleyemeyen failin tekme atarak mağduru evden atması şeklinde gelişen bir olayda, vazgeçmenin gönüllü olduğu ileri sürüldüğünde şu soruyu sormak gerekir: Suç yolundan suç işleyerek dönülebilir mi? Retorik olduğu için cevaplanmasına ihtiyaç bulunmayan bu sorunun, vazgeçmenin gönüllülüğü safhasında her olay bakımından dikkate alınması gerekir. Neticede fail, bu tip olaylarda hukuk düzeni ile çatışmasını, normdan yana bir tavır takınmak suretiyle çözmediği ve hukukiliğe geri dönüş fikrine taban tabana zıt bir yaklaşımda bulunduğu için vazgeçmesi gönüllü değildir²²⁸.

²²⁶ ROXIN, s. 254.

²²⁷ Yar. 9. CD, E. 2021/7459, K. 2024/2913, 1.4.2024, (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

²²⁸ Başka bir örnek vermek gerekirse, mağdur, kendisini öldürmek için tutulan kiralık katile, azmettirenlerin verdiği daha fazla para teklif etmiş, neticede kiralık katil de bu teklifi kabul ederek suçun icrasından vazgeçmiştir. Örnek için bkz. HAKERİ, s. 497. Dikkat edilirse bu örnekte de esasen, suçun icra hareketlerine devam edip etmemek noktasında failin tam bir hâkimiyeti bulunmaktadır. Fail, mağdur tarafından kendisine iletilen ve hukuk düzeni tarafından korunmayan bir çıkar teklifini kabul edip eyleme devam etmeye ya da teklifi kabul etmeyip eyleme devam etme şeklinde iki seçeneğe sahiptir. Bu seçenekler üzerinde özgür iradesiyle bir tercih yapabileme imkânı da vardır. Neticede psikolojik teorilere göre, bu örnekte gönüllülük şartı sağlanmıştır. Ancak gönüllülük meselesinin sadece psikolojik teorilerle ele alınması, kurumun ihdas amacına aykırı sonuçlara ulaşılmasına sebep olur. Kanaatimizce, failin hukukiliğe geri dönüş fikrine taban tabana zıt bir yaklaşımda bulunduğu bu gibi hâllerde, vazgeçmenin gönüllü olmadığını kabul etmek gerekir. Öğretide *Hakeri* de failin, bu örnekte gönüllü vazgeçme kurumundan faydalanmasının, bu kurumun arkasında yatan amaca ve altın köprü teorisinin yaklaşımına aykırı olacağını savun-

CGK, uyuşturucu madde ticareti suçunun icra hareketleri kapsamında sanıkların, suça konu maddenin bekledikleri kalitede olmaması ve bu sebeple fiyatını yüksek bulmalarından ötürü uyuşturucu maddeyi satın almadıkları olayda vazgeçmenin gönüllü olduğu sonucuna ulaşmıştır²²⁹. Yüksek Mahkemeye göre, görevlilerce yapılan bir baskın veya başkaca harici engel bir sebep olmaksızın, eyleme devam etme imkânına sahip olan sanıklar, suçun icra hareketlerinden kendi otonom iradeleri ile vazgeçmiştir. Belirtelim ki, burada vazgeçmeyi gönüllü kabul etmek, kurumun ihdas amacıyla bağdaşmayan bir sonuçtur²³⁰.

D. Failin Suçu Daha Sonra Tamamlamak İçin Vazgeçmesi

Failin aynı suçu, aynı kişiye karşı, ancak başka zamanda işlemek için vazgeçmesi durumunda nasıl bir değerlendirme yapılması gerektiği ele alınmalıdır²³¹. Alman Federal Mahkemesinin bir kararına konu olan olayda, eski sevgilisi A'yı ve A'nın yeni sevgilisi B'yi öldürmek isteyen fail, ikisini de bir yerde beklemeye başlamıştır. İlk olarak, B ortaya çıktığı için bıçak darbeleri ile onu öldürmek için bıçaklamıştır. Ancak fail, bu yaralanmanın, B'nin ölümü için yeterli olmadığını bildiği bir anda bu eylemi, birden A orada belirttiği ve kaçmak üzere olduğu için yarıda bırakmış ve A'ya yönelmiştir. Fail, daha sonrasında yerde yaralı vaziyette bulunan B'yi öldürmeyi istemektedir. Ancak polisin intikal etmesi üzerine B'yi öldüremez²³². Federal Mahkeme, failin A'yı öldürmek için en azından geçici de olsa B'yi bırakması bakımından otonom bir sebeple hareket ettiğine karar vermiştir²³³.

maktadır. Bkz. HAKERİ, s. 497. Başka bir görüş, mağdurun korunması prensibinden hareket etmiş, ka-
nunda vazgeçme saikine önem verilmediğini belirterek bu örnek bakımından vazgeçmenin gönüllü oldu-
ğunun kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bkz. ERDOĞAN, s. 107.

²²⁹ CGK, E. 2014/183, K. 2015/62, 24.3.2015, (Yargıtay, E.T. 24.12.2024); karar hakkında ayrıca bkz. AKBULUT, s. 870.

²³⁰ Karardaki tespitlerin, gönüllü vazgeçme normunun amacıyla bağdaşmadığı hakkında bkz. BOZBAYINDIR, s. 162; benzer IŞIKA, s. 203-204.

²³¹ BABA, *Gönüllülük*, s. 1145.

²³² "BGHSt 35, 184", karar için bkz. EISELE/HEINRICH, s. 199-200, kn. 539.

²³³ "BGHSt 35, 184", karar için bkz. EISELE/HEINRICH, s. 199-200, kn. 539. Keza 2004 tarihli bir kararda, fail, ayrı yaşadığı eşi D'nin kapısını çalar, içeride misafir olarak E vardır, kapıyı açmamaları üzerine fail, ikisine ölüm tehditlerinde bulunur. Akabinde içeri zorla girdiğinde, misafir E ile karşılaşması üzerine ona yumruk atar, sonra mutfaktan keskin bir bıçak alarak bununla D'ye yönelir. Bunun üzerine D, yardım için bağırınca E tekrar orada belirir. Daha sonrasında fail, E'yi kalp bölgesinden üç kere bıçaklar, ancak E'nin yaraları ölümcül değildir. Bu arada fail, D'nin kaçabileceğinden endişe ederek tekrar ona yönelir. Yüksek Mahkemeye göre, failin eylemine devam etmesi mümkündür ve fail de bunu bilmesine rağmen, E'yi bırakmıştır. Bu sebeple E'nin bırakılması bakımından vazgeçmesi gönüllüdür. Bkz. BGH, 2 StR 149/04 - 29.9.2004 (LG Köln) (Beck-online, E.T. 12.12.2024).

Öğretide bir görüşe göre, ikinci suçun icrasına öncelik veren fail, ilk suçun icrasını bırakmış, tercihlerini değiştirmiş, neticede hür iradeyle hareket etmiştir. Bu tercih değişikliği, şartların failin aleyhine olarak değişmesinden kaynaklanmış olabilir, söz gelimi, fail, ilk başta her iki suçu da aynı anda işleyebileceğini düşünmüş, sonrasında ise yalnızca birinin icrasından vazgeçmesi durumunda, diğerini işleyebileceğini fark etmiştir. Burada tercihlerini belirleyen failin kendisidir, vazgeçme kararı otonom bir şekilde verilmiştir, vazgeçme saikinin kabul edilebilir olmaması, gönüllülük şartını engellemez. Failin, teşebbüse başladığı ikinci suç ise cezalandırılabilir durumdadır²³⁴. Kanaatimizce failin, yeni bir suçun icrasına öncelik vererek ilk suçun icrasını bıraktığı durumlarda da vazgeçmesi gönüllü değildir. Burada vazgeçmeyi gönüllü kabul etmek, kurumun varlık amacı ile bağdaşmaz.

Failin suçu daha sonra tamamlamak için olay yerinden ayrıldığı hâllerde, kural olarak gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanamaz²³⁵. Zira vazgeçme, kesin olmalıdır²³⁶. Alman öğretisinde de eski tarihli bir eserde, failin suç planından kesin olarak vazgeçmesi gerektiği, ancak bu durumda cezalandırılmamayı hak etmiş olacağı²³⁷ son derece isabetli bir şekilde belirtilmiştir. Söz gelimi, failin bir dükkâna girerek çeşitli malları almaya yöneldiği esnada içeride çalışanlar bulunduğunu görerek eylemini, dükkânın boş olduğu bir zamanda geri gelerek tamamlamak üzere yarıda bırakması durumunda, gönüllü vazgeçme hükümlerine gidilemez²³⁸.

Öğretide katılmadığımız bir görüşe göre, kanunda vazgeçmenin nihai olmasına yönelik bir şart aranmadığı göz önüne alınırsa, gelecekte daha iyi bir fırsat yakalamak

²³⁴ Bu konuda bkz. NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24, kn. 64.

²³⁵ Benzer DEMİRBAŞ, s. 514; Daha uygun şartlarda icraya yeniden başlamak amacıyla şimdilik suçun icrasını bırakma da gönüllü kabul edilemez. Bkz. İÇEL, s. 544. Yargıtay'ın bir kararına göre, bir işyerine giren ve mağduru bıçakla tehdit ederek elektrik döşeme işiyle alakalı kabloları götürceğini söyleyen fail, mağdurun gece gelip kabloları götürbileceğini söylemesi üzerine bunu kabul edip mağduru bir kez daha öldürmekle tehdit etmiş ve tanıgın oraya gelmesi üzerine olay yerinden ayrılmıştır. Yüksek Mahkemeye göre, burada gönüllü vazgeçmeden söz etmek mümkün değildir. Bkz. Yar. 6. CD, E. 2012/29303, K. 2015/40271, 4.5.2015, (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

²³⁶ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 441. *Hakeri*, vazgeçmenin kesin olması gerektiğini savunmaktadır. Yazara göre fail, icra hareketlerini geçici veya çok kısa bir süre için yarıda bırakıyor ve bundan çok kısa bir süre sonra icra hareketlerini kaldığı yerden sürdürmek istiyorsa, gönüllü vazgeçmenin şartları oluşmamıştır. Keza fail, yalnızca suç işleme şeklini değiştirmişse, icra hareketlerini bırakması gibi bir durum mevzubahis değildir. Bkz. HAKERİ, s. 491; AKBULUT, s. 857. Suçların nitelikli hâlinde kısmi vazgeçmenin mümkün olduğu, söz gelimi, yağma suçunu silahla işlemeye yönelik icra hareketlerine başlayan failin, sonrasında harici bir engel olmadan silah kullanmaktan (TCK m.149/1) vazgeçip cebir veya tehdide başvurması hâlinde suçun nitelikli şeklinden değil, temel şeklinden sorumlu olması gerektiği haklı olarak ifade edilmiştir. Bkz. KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 443; AKBULUT, s. 857-858.

²³⁷ WELZEL, s. 198.

²³⁸ Benzer bir örnek için bkz. HAKERİ, s. 491.

için vazgeçilmesi durumunda da gönüllü vazgeçme hükümleri tatbik edilmelidir²³⁹. Yine benzer bir görüşe göre, failin saiki önem arz etmediği için herhangi bir sebeple icradan vazgeçilmiş olması yeterli kabul edilmelidir. Aynı yazara göre, hırsızlık amacıyla girdiği evde çalınacak bir şey olmadığını anlayan veya evdeki değerli eşyaları daha sonra uygun bir zamanda ya da başka kişilerin yardımıyla çalmayı amaçlayan kimselerin vazgeçmesi de 36'ncı maddenin tatbikini gerektirir²⁴⁰.

Vazgeçmenin kesin olmasıyla ilgili olarak suç işleme kararını bırakmanın mevcudiyeti aranmalı, bu kapsamda suçun işlenmesinde kısa süreli duraklama veya ara verme, icradan vazgeçme olarak görülmemelidir²⁴¹. Ancak, icra hareketlerine başlayan failin, akabinde fiilin icrasını yarıda bırakarak icraya, zamansal olarak uzun bir ara vermesi ve aranın ardından tekrar bu türden bir suçun icrasına başlaması durumunda, önceki vazgeçmesi gönüllü kabul edilebilir²⁴². Failin ilk başta yarım bıraktığı fiille, daha sonra başlattığı fiil arasında ne kadar zaman geçtiği ve fiiller arasındaki mekânsal farklılık burada önem kazanır²⁴³. Kanaatimizce, fiiller arasındaki zaman diliminin daha uzun olduğu olaylar özelinde, ilk fiil bakımından gönüllü vazgeçme hükümlerine gidilebilir. Burada isabetli bir şekilde belirtildiği üzere, birinci ve ikinci fiil arasında öyle bir süre geçmiş olmalıdır ki, failin ikinci fiilinin, önceki fiille bağlantılı olan tek bir olay değil de yeni bir karar olarak ele alınması mümkün olsun, zira mağdurun korunması düşüncesi bunu gerektirir²⁴⁴.

Failin icra hareketleri sonucu elde ettiği durumdan daha sonrasında yararlanmak fikriyle icrayı bıraktığı hâllerde, vazgeçme gönüllü değildir²⁴⁵. Keza suç işleme şeklinin değiştirilmesi ya da suçun başka araçlarla işlenmesi durumlarında icra hareketleri yarıda bırakılmış olmadığı için gönüllü vazgeçmenin şartları sağlanmamıştır²⁴⁶.

E. Cinsel Suçlarda Vazgeçmenin Gönüllülüğü Meselesi

Çalışmanın bu bölümünde Yargıtay'ın cinsel suçlarda vazgeçmenin "gönüllü" olup olmadığıyla alakalı kararları inceleme konusu yapılmıştır. Yargıtay,

²³⁹ HAFIZOĞULLARI/ÖZEN, s. 321.

²⁴⁰ AYDIN, s. 104.

²⁴¹ IŞIKA, s. 86.

²⁴² HAKERİ, s. 492.

²⁴³ BABA, *Gönüllülük*, s. 1145.

²⁴⁴ Görüşler hakkında bilgi için bkz. BABA, *Gönüllülük*, s. 1145-1146.

²⁴⁵ ERDOĞAN, s. 105.

²⁴⁶ AKBULUT, s. 857.

nitelikli cinsel saldırı suçuna teşebbüsü kabul etmektedir²⁴⁷. Bu bağlamda, nitelikli cinsel saldırı suçuna yönelik icra hareketlerine başlayan fail, gönüllü olarak icra hareketlerini yarıda bırakırsa, o ana kadar gerçekleştirilen hareketler, unsurları oluşmuşsa, basit cinsel saldırı suçunu (TCK m.102/1) oluşturacaktır²⁴⁸. Tabii bunun için ilk başta, failin nitelikli cinsel saldırı suçunun icrasına başlayıp başlamadığının tespiti gerekir²⁴⁹.

Yargıtay, cinsel suçlarla alakalı olarak “olay yerinde mağdur ile sanığın tek başlarına olup olmadığı”²⁵⁰ ve/veya “çevredekiler tarafından mağdurun çılgınlığının duyulup duyulamayacağı” hususlarını değerlendirerek ya gönüllü vazgeçme ya da teşebbüs hükümlerinin uygulanmasına karar vermektedir. Ancak, bu konuda bir yeknesaklığın sağlanmadığı ve çelişkili kararlar verildiği görülmektedir.

Söz gelimi, yeni tarihli bir karara konu olan olayda, ormanlık alanın kenarında yürümekte olan mağdurun yanına yaklaşıp adres sorar gibi yapan fail, akabinde mağdurun kolundan tutarak zorla kendine çekmiş, mağduru kaldırma doğru atıp yere düşürmüş, pantolonunu zorla sıyırmaya ve eliyle ağzını kapatarak onu öpmeye çalışmış, mağdurun direnmesi ile pantolonu çıkaramamış ve yoldan araçların gelmeye başlaması üzerine nitelikli cinsel istismar eyleminin icrasını tamamlayamamıştır. Yargıtay’a göre, burada mağdurun aşılabilir mukavemeti haricinde nitelikli cinsel istismar suçunun tamamlanmasının önünde harici bir sebep mevcut olmadığı için gönüllü vazgeçme hükümleri tatbik edilmelidir²⁵¹. En başta, Yargıtay, “gönüllülük” gibi failin iç dünyasının ayrılmaz bir parçası olan bir meseleyi, tamamen mağdurun suçun işlendiği anda تنها bir

²⁴⁷ Örnek karar için bkz. Yar. 14. CD, E. 2011/7097, K. 2013/694, 28.1.2013, (Lexpera, E.T. 19.12.2024).

²⁴⁸ Yar. 14. CD, E. 2014/9047, K. 2017/6350, 12.12.2017, (Lexpera, E.T. 19.12.2024). Aynı yönde bkz. AKBULUT, s. 858.

²⁴⁹ Yargıtay’ın aynı dairesinin aynı gün tarihli iki farklı kararında dahi nitelikli cinsel saldırı suçunun icra hareketlerinin başlayıp başlamadığıyla alakalı çelişkili değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu kararlardan birincisinde, sanığın zorla girdiği evde mağduru yere yatırması, öpmesi, kendi kemerini çözüp mağdurun taytını çıkarması şeklinde gelişen olayda nitelikli cinsel saldırı suçunun icra hareketlerinin başlamadığı, mevcut hâliyle eylemin cinsel saldırının temel şeklini oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yar. 9. CD, E. 2023/10566, K. 2024/3364, 18.4.2024). Aynı gün tarihli ikincisinde ise failin, mağdurun evine girip ağzını kapattıktan sonra sürükleyerek yatak odasına götürdüğü olayda, nitelikli cinsel saldırı suçunun icra hareketlerinin başladığından yola çıkılarak bir çözüme ulaşılmıştır (Yar. 9. CD, E. 2021/10893, K. 2024/3383, 18.4.2024) (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

²⁵⁰ Yargıtay’a göre, fail ile mağdur dışında kimsenin olmadığı evde, mağdurun aşılabilir mukavemeti haricinde failin eylemini tamamlamasını engelleyen bir sebep bulunmadığı için fiil, bu hâliyle cinsel saldırı suçunun temel şeklini oluşturmaktadır. Bkz. Yar. 14. CD, E. 2017/787, K. 2017/1561, 23.3.2017, (Lexpera, E.T. 19.12.2024). Benzer bir karar için bkz. Yar. 14. CD, E. 2016/1926, K. 2020/163, 8.1.2020, (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

²⁵¹ Yar. 9. CD, E. 2021/8176, K. 2024/4151, 8.5.2024, (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

yerde bulunup bulunmadığına bakarak değerlendirmektedir. Mağdur, ormanlık alanda ya da evde yalnızsa ve fail bir şekilde icrayı tamamlayamamışsa, mağdurun aşılabilir mukavemeti haricinde bir engel olmadığı için vazgeçmenin gönüllü olduğuna karar vermektedir. Ancak burada değerlendirilmesi gereken, failin harici bir sebebe karşı gösterdiği reaksiyondur, bunun tespiti faile göre yapılmalıdır²⁵². Fail, harici bir engel sebebiyle suçun icrasına devam edemeyeceğini düşünüp eylemini yarıda bırakıyorsa, artık gönüllülüğten söz edilemez²⁵³. Olayın, “mağdurun direnmesi üzerine pantolonu çıkarmayı başaramaması ve yoldan araçların gelmesi üzerine olay yerinden kaçması” şeklinde gerçekleştiği kabul edildiğinde, burada vazgeçmenin “gönüllü” olduğunu tespit etmek ne psikolojik ne de normatif teorilere göre mümkündür. Vazgeçme davranışında, failin subjektif bakış açısı önemli olduğuna göre, objektif olarak suçun icrasına devam etmek mümkün olmasına rağmen, fail, harici engeller karşısında artık suçu işleyemeyeceğini düşünüyorsa, vazgeçme gönülsüzdür²⁵⁴. Oysa yukarıda zikrettiğimiz kararda, Yargıtay, fiilin icrasına devam edilip edilemeyeceği meselesini, failin harici şartlar karşısındaki subjektif bakış açısını göz ardı ederek harici şartları objektif olarak değerlendirmek suretiyle çözüme kavuşturmuştur.

Mağdurun direnmesi ve bağırması ile zamansal olarak bağlantılı şekilde fail, olay yerinden kaçmışsa, yani mağdurun direnmesi ve bağırmasıyla failin kaçması arasında bir sebep-sonuç bağlantısı varsa, burada vazgeçme gönüllü değildir. Bu yönüyle, hayvan otlatmakta olan mağdura arkadan yaklaşmak suretiyle ağzını kapatan ve “*seni sinkaf edeceğim*” diyen failin, direnmesi ve bağırması üzerine mağduru bırakması şeklinde meydana gelen olayda, nitelikli cinsel saldırı suçuna teşebbüsün söz konusu olduğu, Yüksek Mahkeme tarafından isabetli bir şekilde belirtilmiştir²⁵⁵.

Mağdurun direnmesi üzerine fail, mağdur kendisinden güçlü olduğu için icra hareketlerini sürdüremeyeceği kanaatindeyse, gönüllü vazgeçme hükümlerine

²⁵² Öğretide bizim de katıldığımız görüşe göre, gönüllülüğ unsurunun subjektif bir mahiyete sahip olduğu düşünülürse, harici şartın fail üzerinde nasıl bir etkiye sebep olduğu dikkate alınmalı, yani buradaki tespit, faile göre yapılmalıdır. Bkz. İŞİKA, s. 191 vd.; benzer TOZMAN, *Suçta Teşebbüs*, s. 307.

²⁵³ Benzer İÇEL, s. 543.

²⁵⁴ Benzer BOZBAYINDIR, s. 161. Halbuki eski tarihli bir karara konu olan olayda, mağdurun sürüsünün arkasında kalan bir koyunu yakalayıp başına ceket geçiren failler, yolda karşılaştıkları tanığın şüphelenip koyunların kime ait olduğunu sorması üzerine yalan söylemişler, suçun konusu olan koyunu önlerine kapıp götürdükleri esnada, arkadan gelen bir aracın kendilerini takip ettiğini, aracın içinde de mağdurun olduğunu düşünerek koyunu bırakıp motosikletle kaçmışlardır. Yargıtay, isabetli bir şekilde vazgeçmenin gönüllü olmadığını, failerin korktukları için zorunluluktan kaynaklı olarak eylemi yarıda bıraktıklarını açıklamıştır. Bkz. Yar. 13. CD, E. 2013/1118, K. 2014/3917, 12.2.2014, (Lexpera, E.T. 20.12.2024).

²⁵⁵ Yar. 14. CD, E. 2014/1346, K. 2015/7860, 1.7.2015, (Lexpera, E.T. 19.12.2024).

gidilemez. Mağdurun çılgılık atması üzerine, çevredekiler tarafından yakalanabileceğini düşünen fail bakımından da 36'ncı madde hükümleri uygulanamaz²⁵⁶. Bu bağlamda, Yargıtay'ın mağduru ölümle tehdit edip direncini kırmak amacıyla boğazını sıkarak ve mağdurun bağırmasına devam etmesi üzerine olay yerinden kaçan fail bakımından 36'ncı maddeyi dikkate aldığı kararına²⁵⁷ katılmamız mümkün değildir.

Mağdurun çılgılıklarının çevredekiler tarafından duyulmasının zor olduğu تنها bir ormanlık alanda, failin, nitelikli cinsel saldırı suçunun icra hareketlerine başladığını ve mağdurun çılgılık atması üzerine icrayı yarıda bırakarak olay yerinden kaçtığını farz edelim. Bu örnek bakımından, mağdurun çılgılıklarının çevredekiler tarafından duyulmasının zor olduğundan bahisle vazgeçmeyi gönüllü kabul edersek, harici şartları objektif bir şekilde değerlendirmiş oluruz. Oysa, kanaatimizce, harici sebepler, bu sebepler karşısında failin gösterdiği reaksiyona göre, yani sübjektif olarak değerlendirilmelidir. Yani, تنها bir ormanlık alanda mağdurun çılgılık atması üzerine, failin suçun icrasına devam edemeyeceğini düşünerek icrayı yarıda bırakması durumunda, vazgeçmesi gönüllü değildir. Mağdurun çılgılık atması ile failin icrayı bırakıp olay yerinden kaçması, zamansal olarak birbirini izlemişse, vazgeçmenin gönüllü olmadığının tespitinde, bu husus dikkate alınabilir.

SONUÇ

Gönüllü vazgeçmenin sübjektif koşulu olan “gönüllülük”, bazı olaylar özelinde ayrıca tartışılması gereken çetrefilli bir meseledir. Biz gönüllülüğün tespitinde psikolojik ve normatif teorilerin birlikte uygulanması gerektiği kanısındayız. Gerçekten de salt psikolojik teorilerin uygulanması durumunda, gönüllü vazgeçmenin ihdas amacına aykırı olarak esasen gönüllü olmayan vazgeçmeler, gönüllü olarak kabul edilebilir.

Gönüllülüğü tespit ederken iki aşamalı bir değerlendirmeye başvurulmalıdır. Öncelikle psikolojik teorilere göre, failin vazgeçmesinin gönüllü olup olmadığı incelenir. Akabinde normatif teorilere bakılması icap eder. Normatif

²⁵⁶ Yargıtay'ın, mağdurun evine zorla giren, onu öperek kıyafetlerini çıkarmaya çalışan, ancak mağdurun direnmesi ve bağırıp gürültü yapması sebebiyle korkarak eylemini tamamlayamayan failin vazgeçmesinin gönüllü olduğuna karar vermesi, kanaatimizce yerinde olmamıştır. Karar için bkz. Yar. 9. CD, E. 2021/6683, K. 2024/1698, 29.2.2024, (Lexpera, E.T. 20.12.2024). Fail, burada harici dünyada karşılaştığı zorlayıcı engeller sebebiyle, suç yolunda ilerleyemeyeceği kanaatine varıp korktuğu için olay yerinden ayrılmıştır. Bu sebeple, hakkında gönüllü vazgeçme hükümlerinin tatbik edilmemesi icap eder.

²⁵⁷ Yar. 14. CD, E. 2018/2214, K. 2018/3749, 17.5.2018, (Yargıtay, E.T. 19.12.2024).

teoriler, kurumun varlık amacıyla çelişen vazgeçmeleri, diğerlerinden ayırma konusunda filtreleme görevi görür. Söz gelimi, psikolojik yaklaşımlara göre, failin vazgeçmesinin gönüllü kabul edildiğini farz edelim. Buna karşılık, failin hukuk düzeniyle girdiği çatışmayı, normdan yana bir tavır takınarak çözmeyip bilakis hukukiliğe geri dönüş fikrine taban tabana zıt bir yaklaşımda bulunduğu durumlarda, normatif yaklaşımlar devreye girerek filtreleme vazifesini yerine getirir ve vazgeçmenin gönüllü olmadığını kabul ederiz. Burada belirli bir normatif teoriyi benimsemek gerekli değildir. Bunun yerine, normatif teorilerin ortak bir şart olarak vazgeçmenin gönüllü sayılabilmesi için “failin hukukiliğe geri dönüş fikrine uygun bir yaklaşımda bulunmasını” aramaları yeterli bir ölçüt ihtiva eder.

Normatif teorilerin vazgeçmede gönüllülük meselesini, kanunda benimsemeyen bir şekilde daralttığı yönünde eleştirilere maruz kaldığından söz etmiştik. Bilakis, bizce, değerlendirilmesi gereken esas sorun, Yargıtay ve Alman Federal Mahkemesi kararlarının, kanunun amacına (ratio legis) ve ruhuna aykırı olarak gönüllülük meselesini geniş yorumlamalarıdır.

Vazgeçme saikleri arasında ayırım yaparak her birine farklı anlam yüklemek yerinde olmaz. Salt failin iç dünyasını ilgilendiren bir durum mevzubahis iken, failin iç dünyasının en derinlerine gidip “*acaba hangi psikolojiyle vazgeçti*” araştırmasını yapmak, ceza muhakemesinde ispat arayışının muğlaklaşmasına sebep olur. Burada cezalandırma korkusu, ödüllendirme korkusu vb. saik türlerinin çeşitliliğinden ziyade bu saiklerin harici zorlayıcı bir sebeple ilişkisi önem kazanır. Nitekim harici zorlayıcı bir sebep olmaksızın kolluk tarafından yakalanacağını veya müebbet hapis cezası alacağını düşünen fail, olay yerinden ayrıldığında vazgeçme, gönüllüdür. İcra hareketlerini gerçekleştirmekte olan failin, dün gece gördüğü rüyanın etkisiyle psikolojik bir baskı hissetmesi ve olay yerini terk etmesi örneğinde de harici zorlayıcı hiçbir sebep olmadığı için vazgeçmenin gönüllü olduğu kabul edilmelidir. Halbuki her olayda genel geçer bir şekilde psikolojik teorinin esaslarının tatbik edilmesi gerektiği kabul edilseydi, failin iç dünyasındaki sebepler suç yolunda ilerlemesine engel olduğu için burada vazgeçmenin gönülsüz olduğundan söz edilmesi gerekirdi.

Konuyu başka bir yönden de ele almak gerekir. Failin korkularının (yakalanma veya cezalandırılma) harici dünyada somut bir karşılığı varsa, failin bu somut sebep karşısında nasıl bir kanaat edindiği veya nasıl bir tavır takındığı önemli hâle gelir. Fail, ev sahibinin uyanması üzerine, çok gürültü yaptığı için fark edildiğini zanneder. Halbuki, ev sahibi, su içmek için kalkmıştır. Burada failin harici sebebe (ev sahibinin uyanması) karşı nasıl bir tutum sergilediği

önem kazanmıştır. Bu noktada harici sebep ile vazgeçme saiklerinden biri olan yakalanma korkusu birleşmiş ve birlikte yorumlanabilir duruma gelmiştir. İşte, vazgeçme saiki, harici sebeple ilişkisi nispetinde bir değer ihtiva edecektir.

Failin ahlaki sebeplerle suç yolundan dönmesi, 36'ncı madde bakımından şart değilse de bu durumda, her hâlükârda vazgeçmenin gönüllü olduğu söylenebilecektir. Ezan sesini duyarak pişman olan hırsız, esasen duygu durumunda yaşanan değişimlerden dolayı suç yolundan dönmektedir. Zira ezan sesi, failin icra üzerindeki hâkimiyetini ortadan kaldırmaz, bilakis failin içsel bir tersine dönüş hâline girerek suç yolundan dönmesine sebep olur. Bu bağlamda, maddi-manevi mahiyette dış faktörler ayırımına ihtiyaç yoktur. Esasen gönüllülüğün tespitinde içsel sebepler ve harici zorlayıcı sebepler ayırımına başvurmak gerekir. Harici zorlayıcı sebeplerden, failin icra hareketleri üzerindeki hâkimiyetini ortadan kaldıran veya bunu zayıflatan sebepler anlaşılmalıdır.

Harici şartların, faili suç yolundan alıkoyabilecek mahiyette olup olmadığı objektif olarak araştırılmamalıdır. Somut olayda, failin bu harici sebep karşısında suç yolunda artık ilerleyemeyeceğini düşünmesi yeterlidir. Dikkat edilirse, bu noktada failin bakış açısı önem kazanmaktadır. Ancak, Yargıtay'ın bilhassa cinsel suçlarla ilgili bazı kararlarında, harici şartları objektif olarak değerlendirerek ulaştığı sonuçların yerinde olmadığı kanaatindeyiz.

Hakem Değerlendirmesi : Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması : Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek : Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review : *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest : *The author has no conflict of interest to declare.*

Grant Support : *The author declared that this study has received no financial support.*

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- AKDAĞ, Hale, “Gönüllü Vazgeçme”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, Sa. 2, 2013, s. 91-126.
- AKSOY İPEKÇİOĞLU, Pervin, **Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009.
- AKYÜREK, Güçlü, “Gönüllü Vazgeçme Düzenlemesi Gerekli Midir?” **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, Sa. 2, 2013, s. 183-202.
- AMELUNG, Knut, “Zur Theorie der Freiwilligkeit eines strafbefreienden Rücktritts vom Versuch”, **Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZStW)**, C. 120, Sa. 2, 2008, s. 205-245.
- ARTUK, M. Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, M. Emin/ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.
- AYDIN, Devrim, “Suça Teşebbüs”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 55, Sa. 1, 2006, s. 85-113.
- BABA, Yasemin, “Alman Öğreti ve Uygulaması Işığında Vazgeçmede Gönüllülük Unsuru”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sa. 14, 2013, s. 1125-1150.
- BABA, Yasemin, **Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- BAKİ, Ensar, “Türk Ceza Kanununda Etkin Pişmanlık”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, Sa. 2, 2016, s. 27-55.
- BALCI, Meral, “İcraî Suçlarda Gönüllü Vazgeçmede Failin Kendi Çabalarıyla Suçun Tamamlanmasını Önlemesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 73, Sa. 3, 2024, s. 1573-1638.
- BOTTKE, Wilfried, **Rücktritt vom Versuch der Beteiligung nach § 31 StGB**, Schriften zum Strafrecht: Band 38, Duncker & Humblot, Berlin, 1980.
- BOZBAYINDIR, Ali Emrah, “Türk ve Mukayeseli Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçmede ‘Gönüllülük’ Şartı”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, Sa. 1, 2018, s. 87-169.

- BOZDAĞ, Ahmet, “İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçmeden Yararlanmak İçin Gösterilmesi Gereken Gayret”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi**, C. 10, Sa. 2, 2020, s. 79-102.
- BRINGEWAT, Peter, **Grundbegriffe des Strafrechts**, 3. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2018.
- CORNELIUS, Kai, **§ 24 Rücktritt in: Beck’scher Online-Kommentar**, 63. Baskı, C.H. Beck, München, 2024, (BeckOK StGB/CORNELIUS StGB § 24).
- DEMİRBAŞ, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- DİMDİK, Hakan, “Suça Teşebbüsten Gönüllü Vazgeçmenin Manevi Unsuru: Gönüllölük”, **İzmir Barosu Dergisi**, Sa. 2, 2013, s. 272-294.
- EISELE, Jörg/HEINRICH, Bernd, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2017.
- ENGLÄNDER, Armin, **§ 24 Rücktritt in: Nomos Kommentar Strafgesetzbuch**, 6. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2023, (NK-StGB/ENGLÄNDER StGB § 24).
- EPÖZDEMİR, Rezan, “Gönüllü Vazgeçme”, **TBB Dergisi**, Sa. 138, 2018, s. 79-106.
- ERDOĞAN, Yavuz, “Gönüllü Vazgeçme”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C. 5, Sa. 13, 2010, s. 93-124.
- ERRA, Carlo, “Teşebbüste İhtiyariyle Vazgeçme”, (Çev. Sahir Erman), **İstanbul Üniversitesi Hukuk Faköltesi Mecmuası**, C. X, Sa. 1-2, 1944, s. 679-720.
- FÜGLEIN, Frank/PERPELITZ, Sabrina, **Strafrecht Allgemeiner Teil - echt verständlich!**, Boorberg, Stuttgart, 2018.
- GERHOLD, Sönke, “Schwere Körperverletzung bei Rücktritt von einer versuchten Tötung auf Verlangen”, **Juristische Schulung (JuS)**, Sa. 2, 2010, s. 113-116.
- HAAS, Volker, “Zum Rechtsgrund von Versuch und Rücktritt”, **Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZStW)**, C. 123, Sa. 2, 2011, s. 226-259.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara, 2018.
- HAKERİ, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 28. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.
- HEGER, Martin, **§ 24 Rücktritt in Lackner/Kühl/Heger Strafgesetzbuch Kommentar**, 30. Baskı, C.H. Beck, München, 2023, (LACKNER/KÜHL/HEGER/HEGER StGB § 24).
- HERRMANN, Mareike, **Der Rücktritt im Strafrecht: Eine kritische Analyse von § 24 StGB de lege lata und Überlegungen de lege ferenda**, Duncker & Humblot, Berlin, 2013.
- HOFFMANN-HOLLAND, Klaus, **§ 24 Rücktritt in: Münchener Kommentar zum StGB**, 5. Baskı, Verlag C.H. Beck, München, 2024 (MüKoStGB/HOFFMANN-HOLLAND StGB § 24).

- İŞİKA, Sertaç, **Gönüllü Vazgeçme**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- İÇEL, Kayıhan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2023.
- İÇER, Zafer, “Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçunda Etkin Pişmanlık (TCK m.110)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu’na Armağan, C. 23, Sa. 3, 2017, s. 773-792.
- İÇER, Zafer, **Suçta Teşebbüste Hazırlık Hareketleri ile İcra Hareketlerinin Birbirinden Ayrılması**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- JÄGER, Christian, Anmerkung zum Urteil des BGH vom 28.5.2015 - 3 StR 89/15 - (Schockschwerenot!), **JA**, 2016.
- JÄGER, Christian, “Das Freiwilligkeitsmerkmal beim Rücktritt vom Versuch”, **Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZStW)**, C. 112, Sa. 4, 2000, s. 783-810.
- KAHRAMAN, Recep, “Gönüllü Vazgeçmenin Subjektif Unsurunun İçsel ve Dışsal Kararlara Göre Değerlendirilmesi”, **İzmir Barosu Dergisi**, Yıl: 85, Sa. 3, Eylül 2020, s. 157-188.
- KASPAR, Johannes, **Strafrecht - Allgemeiner Teil**, 4. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2023.
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- KREY, Volker/ESSER, Robert, **Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil**, 7. Baskı, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, 2022.
- MURMANN, Uwe, **§ 24 Rücktritt in: Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar**, Zweiter Band §§ 19 bis 31, 13. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin/Boston, 2021, (LK StGB/MURMANN StGB § 24).
- OTTO, Harro, **Grundkurs Strafrecht: Allgemeine Strafrechtslehre**, 6. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin, 2000.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/MERAKLI, Serkan/BACAŞIZ, Pınar/ BAŞBÜ-YÜK, İsa, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 19. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 23. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- PARLAR, Ali/ÖZTÜRK, Mustafa, **Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık, Gönüllü Vazgeçme ve Şahsi Cezasızlık Sebepleri**, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2018.
- PUPPE, Ingeborg, **Strafrecht Allgemeiner Teil im Spiegel der Rechtsprechung**, 3. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2016.

- PUPPE, Ingeborg, “Der halbherzige Rücktritt Zugleich eine Besprechung von BGHSt 31”, **Neue Zeitschrift für Strafrecht**, Sa. 11, 1984, s. 488-491.
- ROXIN, Claus, “Über den Rücktritt vom unbeeendeten Versuch”, in: Festschrift für Ernst Heinitz zum 70. Geburtstag, Walter de Gruyter, Berlin, 1972, s. 251-276.
- SCHROEDER, Friedrich-Christian, “Die normative Auslegung”, **Juristen Zeitung**, Sa. 4, 2011, s. 187-194.
- SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Legem Yayınevi, Ankara, 2024.
- SÖZÜER, Adem, **Suçta Teşebbüs**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1994.
- ŞENOL, Cem, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre İştirak Hâlinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme (TCK m.41)”, **Uyşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sa. 10, 2017, s. 507-552.
- TOZMAN, Önder, “İhmal Suçlarında Teşebbüs ve Gönüllü Vazgeçme”, **TBB Dergisi**, Sa. 84, 2009, s. 160-187.
- TOZMAN, Önder, **Suçta Teşebbüs**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- WELZEL, Hans, **Das Deutsche Strafrecht**, 11. Baskı, Walter de Gruyter, Berlin, 1969.
- YEĞRİM, V. Korhan, “Nitelikli Cinsel Saldırı Suçu Bakımından Gönüllü Vazgeçme”, **Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi**, C. 9, Sa. 17, 2021, s. 167-197.
- YEĞRİM, Vakkas Korhan, **Türk Ceza Hukukunda Gönüllü Vazgeçme**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- YENİSEY, Feridun/PLAGEMANN, Gottfried, **Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB)**, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- YILMAZ, Enes, “Suçun Özel Bir Görünüş Şekli Olarak Gönüllü Vazgeçme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Faköltesi Dergisi**, C. 65, Sa. 4, 2016, s. 2553-2603.

İnternet Kaynakları

- Beck-online, <https://beck-online.beck.de/>, E.T. 21.12.2024.
- Lexpera, <https://www.lexpera.com.tr/>, E.T. 15.12.2024.
- NWB Datenbank, <https://datenbank.nwb.de/>, E.T. 21.12.2024.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 29.12.2024.
- Yargıtay, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T. 24.12.2024.